

DE SCHEIDINGSNOTARIS

Een onderzoek naar de implicaties van wetsvoorstel 31 714
voor Frits von Seydlitz Notariaat



Student:	Ingrid Bovée
Datum:	30 mei 2011
Plaats:	Breda

DE SCHEIDINGSNOTARIS

Een onderzoek naar de implicaties van wetsvoorstel 31 714 voor Frits von Seydlitz Notariaat

Student:	Ingrid Bovée
Studentnummer:	2005921
Klas:	U-R4YD
Opleiding:	HBO-rechten
Onderwijsinstelling:	Juridische Hogeschool Avans-Fontys
Locatie opleiding:	Tilburg
Afstudeerjaar:	2010-2011
Afstudeerdocenten:	de heer mr. Erik Nicolai mevrouw mr. Maud Aerts
Afstudeerorganisatie:	Frits von Seydlitz Notariaat in Breda
Afstudeermentor:	de heer mr. Tiemen van Hassel
Datum:	30 mei 2011
Plaats:	Breda

Voorwoord

Na drie jaar HBO-rechten te hebben gestudeerd aan de Juridische Hogeschool Avans-Fontys was het dan eindelijk zover, het afstuderen kon beginnen! Aangezien het een deeltijdstudie betreft was het logisch dat ik mijn scriptie zou gaan schrijven voor mijn werkgever, Frits von Seydlitz Notariaat.

Op 1 oktober 2005 ben ik bij dit notariskantoor in dienst getreden als administratief medewerkster. Omdat ik erg leergierig ben, heb ik in 2007 besloten om de opleiding HBO-rechten te gaan volgen. Mede dankzij deze studie ben ik doorgegroeid naar de functie notarieel medewerkster onroerend goed.

Ik zag het als een uitdaging om me voor mijn afstuderen eens te verdiepen in een ander rechtsgebied dan het goederenrecht. Dat heeft goed uitgepakt, want de afdeling personen- en familierecht wilde me graag van een leuke afstudeeropdracht voorzien.

Deze scriptie is het resultaat van hard werken. Een deeltijdstudie betekent in mijn geval 34 uur per week werken en daarnaast in de vrije avonden en weekenden studeren.

Doorzettingsvermogen is daarvoor onontbeerlijk, zeker als er op privégebied nog een aantal moeilijkheden overwonnen moeten worden.

In het begin had ik wat moeite om de centrale vraagstelling en de doelstelling goed op papier te krijgen, maar dankzij de hulp van mijn afstudeerdocent Erik Nicolai heb ik een goed onderzoeksplan op kunnen zetten. Daarna kon het onderzoeken, schrijven en redigeren beginnen.

Ik wil graag Erik Nicolai bedanken voor zijn hulp en begeleiding bij de totstandkoming van deze scriptie.

Mijn dank gaat tevens uit naar mijn collega's bij Frits von Seydlitz Notariaat voor hun ondersteuning, begrip en medewerking. Daarbij wil ik in het bijzonder graag mijn afstudeermentor Tiemen van Hassel bedanken voor zijn aanwijzingen en adviezen bij de ontwikkeling van deze scriptie.

Ingrid Bovée

Breda, mei 2011

Inhoudsopgave

Samenvatting

Lijst van afkortingen

1	Inleiding	8
2	De voorgeschiedenis	11
2.1	Wet Openstelling Huwelijk	11
2.1.1	Scheiden zonder tussenkomst van de rechter	11
2.1.2	Populariteit van de flits scheiding	12
2.2	Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding	13
2.2.1	Motie Schonewille	13
2.2.2	Initiatiefwetsvoorstel Luchtenveld	14
2.2.3	Wetsvoorstel 30 145	14
2.3	Conclusie	15
3	Het wetsvoorstel 31 714	16
3.1	Wijzigingen in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering	16
3.1.1	Artikel 815 Rv	16
3.1.2	Artikel 818 Rv	16
3.1.3	Artikel 821 Rv	17
3.2	Geregistreerd partnerschap	17
3.3	Kring van notarissen	18
3.4	Redenen voor indiening van wetsvoorstel 31 714	18
3.4.1	Belang van het wetsvoorstel	19
3.4.2	Argumenten voor het wetsvoorstel	19
3.5	Conclusie	20
4	Het scheidingstraject	21
4.1	Het materiële scheidingsrecht	21
4.1.1	Gemeenschap van goederen	21
4.1.2	Speciale regelingen	22
4.1.3	Het convenant	23
4.1.4	Nationaliteitsvereiste	24
4.2	De verzoekschriftprocedure	24
4.2.1	De scheidingsprocedure	24
4.2.2	Voorlopige voorzieningen	26
4.2.3	Nevenvoorzieningen	27
4.3	Feitelijke verdeling	27
4.4	Conclusie	28

5	Opvattingen over wetsvoorstel 31 714	29
5.1	Organisaties	29
5.2	Deskundigen	31
5.2.1	Schaafsma-Beversluis	31
5.2.2	Schonewille	32
5.2.3	Hillen-Muns & Lhoëst	33
5.2.4	Salomons	34
5.2.5	De Witte-Willemse	35
5.3	Conclusie	35
6	De praktijk	36
6.1	Beëindiging geregistreerd partnerschap	36
6.2	Ervaring met verzoekschriften	39
6.2.1	Inroepen huurbeding	39
6.2.2	Huwelijkse voorwaarden	39
6.3	Medewerkers	40
6.4	Conclusie	41
7	Conclusies en aanbevelingen	43
7.1	Conclusies	43
7.2	Aanbevelingen	47
	Bronnenlijst	48
	Bijlagen	
1	Interview met mevrouw mr. Madeleine Hillen-Muns	50
2	Interview met mevrouw mr. Carla de Witte-Willemse	52
3	Interview met mevrouw mr. Anouk Wakker	54

Samenvatting

Wetsvoorstel 31 714 heeft de nodige vragen opgeroepen bij notariskantoor Frits von Seydlitz Notariaat.¹ Het verlenen van bevoegdheden aan de notaris in het kader van de scheidingsprocedure klinkt mooi en het lijkt kansen te bieden voor het notariaat. In de praktijk komen er echter vaak nadelen aan het licht nadat een wetsvoorstel in werking is getreden. Het kantoor wil hier graag op anticiperen en zich voorbereiden op de komende regelgeving. De doelstelling van het onderzoek is om na een analyse van wetsvoorstel 31 714 een onderzoeksrapport op te leveren met daarin een inventarisatie van de implicaties die dit wetsvoorstel na inwerkingtreding zal hebben voor de werkzaamheden van het kantoor op het terrein van scheidingen, zodat zij zich aan de hand van de vergaarde informatie op een praktische manier kan voorbereiden op de nieuwe regelgeving en zodoende kan anticiperen op eventuele problemen die zich voor kunnen doen bij het bijstaan van scheidende partijen. De vraag die hiervoor centraal is gesteld, is wat de implicaties voor de werkzaamheden van het kantoor op het terrein van scheidingen zullen zijn als het wetsvoorstel in werking treedt. Het betreft een kwalitatief en praktijkgericht juridisch onderzoek. Hiervoor zijn rechtsbronnen en literatuur geanalyseerd, interviews gehouden en dossiers geanalyseerd.

Het wetsvoorstel kan aangemerkt worden als 'een goedmakertje' voor de cliëntèle die is weggefallen door de afschaffing van de flitsscheiding. Om de scheidingsprocedure te vereenvoudigen wordt beoogd de notaris de bevoegdheid te verlenen het gehele scheidingstraject te verzorgen. Hiertoe worden de artikelen 815, 818 en 821 Rv gewijzigd. De voorwaarden hiervoor zijn dat partijen geen ouderschapsplan hoeven te overleggen op grond van art. 815 lid 2 Rv en dat het een gemeenschappelijk verzoek betreft. Bij dit soort zaken is het gebruikelijk dat er een convenant wordt opgesteld alvorens het verzoek in te dienen bij de rechtbank. De notaris dient voldoende kennis te hebben over de gevolgen van een scheiding, omdat hij partijen hierover volledig voor moet lichten alvorens afspraken in een convenant vast te leggen. Het gaat dan vooral over kwesties als alimentatie, pensioen en de verdeling van de gezamenlijke baten en lasten. Wetsvoorstel 31 714 beoogt de notaris de bevoegdheid te verlenen vervolgens een gemeenschappelijk verzoekschrift in te dienen. Bovendien wordt beoogd hem de bevoegdheid te verlenen partijen te vertegenwoordigen en hun raadsman te zijn bij de mondelinge behandeling. Tevens wordt beoogd hem bevoegdheden te verlenen betreffende gemeenschappelijke verzoeken tot voorlopige voorzieningen en nevenvoorzieningen. Als de scheiding eenmaal is uitgesproken, zal de notaris nog zorg moeten dragen voor de inschrijving van de beschikking bij de gemeente om de scheiding definitief te maken.

Het kantoor heeft enige ervaring met de besprekingen die gevoerd moeten worden. Het is echter de vraag of deze ervaring voldoende is met het oog op de beoogde nieuwe bevoegdheden. Met het opstellen en indienen van verzoekschriften heeft zij voldoende ervaring opgedaan. De werkzaamheden die samenhangen met de overige beoogde nieuwe bevoegdheden zijn nieuw voor haar. Deze werkzaamheden komen in de praktijk echter zo zelden voor dat ze nauwelijks relevant zijn.

Als belangrijkste aanbeveling wordt gedaan dat het kantoor nagaat of zij voldoende juridische kennis heeft om een goed convenant op te kunnen stellen. Is dit niet het geval, dan verdient het aanbeveling om een of meerdere cursussen te gaan volgen. Ten slotte wordt het kantoor aanbevolen om gebruik te gaan maken van de bevoegdheden indien zij over voldoende kennis en vaardigheden beschikt. Het zal haar namelijk een nieuwe groep cliëntèle en dus ook extra inkomsten opleveren.

¹ Wetsvoorstel 31 714 is genaamd: 'Wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in verband met verlening aan de notaris van bevoegdheden in verband met gemeenschappelijke verzoeken tot echtscheiding en tot ontbinding van een geregistreerd partnerschap'.

Lijst van afkortingen

art.	artikel
BSN	Burger Service Nummer
BW	Burgerlijk Wetboek
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
EPN	Vereniging van Estate Planners in het Notariaat
KNB	Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie
NOvA	Nederlandse Orde van Advocaten
NVvR	Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak
PS	Procesreglement Scheiding
Rv	Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering
Vbg	Verordening beroeps- en gedragsregels
vFAS	vereniging Familierecht Advocaten Scheidingsbemiddelaars
VMSN	Vereniging van Mediators en Scheidingsbemiddelaars in het Notariaat
Wet RO	Wet op de rechterlijke organisatie
Wna	Wet op het notarisambt

1 Inleiding

Het notariaat is in zwaar weer beland. Door de economische crisis worden er minder woningen verkocht. Dit heeft tot gevolg dat de notaris minder opdrachten krijgt aangeleverd en dus minder inkomsten heeft.

Daarnaast is er een ware concurrentiestrijd gaande. De tarieven zijn enige jaren geleden vrijgelaten, waardoor de marktwerking van toepassing is op het notariaat. Cliënten zijn daarom geneigd om te gaan shoppen. Er worden steeds lagere offertes uitgebracht en het gevaar dreigt dat de notaris daarin te ver meegaat. Menig notariskantoor heeft haar personeelsbestand uit moeten dunnen of zelfs haar deuren moeten sluiten.

Beide ontwikkelingen zorgen ervoor dat de notaris zal moeten zoeken naar manieren om het hoofd boven water te houden. Hij kan dat onder andere doen door zich sterk te maken op een ander terrein dan het onroerend goed. Daarnaast kan de notaris proberen om zich te onderscheiden van collega-notarissen door van de gebaande paden af te wijken. Frits von Seydlitz Notariaat is zo'n kantoor dat zich graag onderscheidt van andere kantoren. Dit kantoor profileert zich onder andere door informeel te zijn. Dit geeft zij onder andere fraai weer op haar website met de volgende zin: *'De moderne en speelse inrichting van de kantoren stelt u meteen op het gemak, helder en begrijpelijk taalgebruik doet de rest'*.

Daarnaast heeft zij haar werkterrein al uitgebreid naar Spanje om de daar woonachtige Nederlanders van dienst te kunnen zijn. Zij is echter nog op zoek naar andere manieren om deze moeilijke tijd te kunnen overleven zonder personeel te hoeven ontslaan.

Daarbij lijkt het erop dat er zich een mooie kans voor gaat doen. Op het terrein van het personen- en familierecht is namelijk een wetsvoorstel ingediend dat de notaris nieuwe bevoegdheden beoogt te verlenen in het kader van de scheidingsprocedure.² Het betreft het wetsvoorstel 'Wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in verband met verlening aan de notaris van bevoegdheden in verband met gemeenschappelijke verzoeken tot echtscheiding en tot ontbinding van een geregistreerd partnerschap'. Om de leesbaarheid van dit rapport te verhogen, zal dit wetsvoorstel in het vervolg van dit rapport aangeduid worden als 'wetsvoorstel 31 714'.

Wetsvoorstel 31 714 is op 24 september 2008 door voormalig Minister van Justitie, de heer E.M.H. Hirsch Ballin (2006-2010), ingediend bij de Tweede Kamer.³ De Tweede Kamer heeft het wetsvoorstel vervolgens op 15 maart 2011 zonder amenderingen en zonder moties aangenomen.⁴ Op het moment van schrijven vindt de schriftelijke voorbereiding door de Eerste Kamercommissie voor Justitie plaats.⁵ Omdat de Eerste Kamer niet het recht heeft om wijzigingen of verbeteringen door te voeren, zal het wetsvoorstel in zijn huidige vorm worden aangenomen of worden verworpen. Als het wetsvoorstel wordt aangenomen, zal publicatie in het Staatsblad plaatsvinden en de beoogde wet in werking treden.

De afdeling personen- en familierecht van het notariskantoor heeft lucht gekregen van wetsvoorstel 31 714 en het heeft de nodige vragen bij haar opgeroepen. Het verlenen van bevoegdheden aan de notaris in het kader van de scheidingsprocedure klinkt mooi en het lijkt kansen te bieden voor het notariaat. In de praktijk komen er echter toch vaak problemen en minpunten aan het licht nadat een wetsvoorstel in werking is getreden. Het betreffende wetsvoorstel wordt dan met veel enthousiasme naar buiten gebracht terwijl men

² Waar in dit rapport gesproken wordt over 'scheiding' wordt hieronder verstaan: echtscheiding, scheiding van tafel en bed, ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed alsmede ontbinding van het geregistreerd partnerschap.

³ Kamerstukken II 2008/09, 31 714, nr. 1-3.

⁴ Handelingen II 2010/11, 60, p. 27.

⁵ Eerste Kamer der Staten-Generaal, 'Introductie echtscheidingsnotaris', <www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/31714_introductie>, 26 mei 2011.

er later de nadelige gevolgen van ondervindt. Het kantoor wil hier dan ook graag op anticiperen.

Tot op heden zijn slechts advocaten bevoegd om de procedure tot echtscheiding en tot ontbinding van een geregistreerd te behandelen. Zij zijn de enige beroepsbeoefenaars die ervaring met de procedure hebben opgebouwd en daardoor weten welke werkzaamheden ermee samenhangen en welke problemen er zich eventueel voor kunnen doen.

Niet alleen de belangen van het notariskantoor zijn in het spel. Er moet ook rekening gehouden worden met de belangen van de scheidende partijen.⁶ Deze belangen moeten goed gewaarborgd zijn. Er zal dus een goede afweging plaats moeten vinden tussen de kans die het wetsvoorstel biedt om de positie op de markt te versterken en de belangen van de scheidende partijen.

De afdeling personen- en familierecht wil graag weten wat de wijzigingen in de wet precies zijn, om welke bevoegdheden het gaat, wat de vereisten daarbij zijn en welke knelpunten er zich eventueel voor kunnen doen als het wetsvoorstel eenmaal in werking is getreden.

Doelgroep

De beoogde doelgroep van dit rapport is Frits von Seydlitz Notariaat en dan met name de notaris, de heer mr. Frits von Seydlitz Kurzbach, en de kandidaat-notarissen die werkzaam zijn op de afdeling personen- en familierecht. Daarnaast kan een groot deel van het rapport ook van nut zijn voor andere notariskantoren aangezien het eerste deel van het rapport zich toespitst op het gehele notariaat. De conclusies en aanbevelingen zijn echter geschreven voor Frits von Seydlitz Notariaat.

Doelstelling

De doelstelling van dit rapport is: *'Het doel is om na een analyse van wetsvoorstel 31 714 op 30 mei 2011 voor Frits von Seydlitz Notariaat een onderzoeksrapport op te leveren met daarin een inventarisatie van de implicaties die dit wetsvoorstel na inwerkingtreding zal hebben voor haar werkzaamheden op het terrein van scheidingen, zodat dit notariskantoor zich aan de hand van de vergaarde informatie op een praktische manier kan voorbereiden op de nieuwe regelgeving en zodoende kan anticiperen op eventuele problemen die zich voor kunnen doen bij het bijstaan van scheidende partijen.'*

Vraagstelling

Voormelde doelstelling heeft tot de volgende centrale vraag geleid: *'Als wetsvoorstel 31 714 wordt aangenomen en in werking treedt, wat zijn dan de implicaties voor de huidige en mogelijk toekomstige werkzaamheden van Frits von Seydlitz Notariaat op het terrein van scheidingen?'*

Methoden

Dit rapport betreft een praktijkgericht en kwalitatief juridisch onderzoek. Een methode die gebruikt is voor dit onderzoek is de inhoudsanalyse. Hierbij is gebruik gemaakt van bestaand materiaal zoals de wet, literatuur en documenten. Het materiaal is afkomstig van betrouwbare bronnen zoals de overheid en deskundigen die een artikel hebben geschreven voor een juridisch vaktijdschrift. Deze methode is voornamelijk gebruikt om de theorie en het wettelijk kader uiteen te kunnen zetten.

Mede om de validiteit en betrouwbaarheid te verhogen zijn er interviews gehouden met deskundigen vanuit het notariaat en de advocatuur alsmede met medewerkers van het kantoor. Deze methode is voornamelijk gebruikt om de praktijk uiteen te kunnen zetten. Hiervoor is bovendien de methode dossieranalyse gebruikt. De combinatie van beide methoden zorgt ervoor dat de onderzoeksresultaten betrouwbaar zijn.

⁶ Met 'partijen' wordt in dit rapport bedoeld op gehuwden die willen gaan scheiden en geregistreerde partners die hun geregistreerde partnerschap willen beëindigen.

Opbouw van de scriptie

Een wetsvoorstel komt niet zomaar tot stand. Om een goed beeld te kunnen krijgen van een wetsvoorstel is het van belang om te weten wat er aan de indiening ervan vooraf is gegaan. In hoofdstuk 2 is de voorgeschiedenis van wetsvoorstel 31 714 uiteengezet. Dit hoofdstuk is middels literatuurstudie tot stand gekomen. In dit hoofdstuk wordt duidelijk waarom er uiteindelijk voor gekozen is om een wetsvoorstel in te dienen waarin wordt beoogd de notaris bevoegdheden te verlenen in het kader van de scheidingsprocedure.

Om na te kunnen gaan wat de implicaties van het wetsvoorstel voor het notariskantoor zijn, is het van belang om dit wetsvoorstel eerst te analyseren. In hoofdstuk 3 wordt daarom aangegeven wat het wetsvoorstel inhoudt, maar ook wat de argumenten van de regering zijn geweest om het in te dienen. Dit hoofdstuk is door middel van literatuurstudie tot stand gekomen, waarbij met name de Kamerstukken betreffende het wetsvoorstel zijn bestudeerd.

In hoofdstuk 4 wordt vervolgens uiteengezet wat het scheidingstraject inhoudt. Daarin zijn de resultaten die het voorgaande hoofdstuk heeft opgeleverd verwerkt. Het betreft dus het scheidingstraject zoals het er uit zal gaan zien na inwerkingtreding van het wetsvoorstel. De gedachte achter het wetsvoorstel is dat de notaris het gehele traject kan gaan behandelen. Omdat dit meer behelst dan enkel de procedure bij de rechtbank, is het niet meer dan logisch dat het gehele traject uiteen is gezet. Dit is een juiste tussenstap naar de opvattingen over het wetsvoorstel, omdat zo in kaart is gebracht welke gevolgen het wetsvoorstel heeft voor de werkzaamheden van notarissen.

Om dit traject uiteen te kunnen zetten, heeft allereerst literatuurstudie plaatsgevonden. Om de betrouwbaarheid van de onderzoeksresultaten te verhogen, zijn vervolgens een aantal interviews met deskundigen gehouden. Vanuit het notariaat is mevrouw mr. Carla de Witte-Willemse geïnterviewd. Zij is kandidaat-notaris alsmede echtscheidingsspecialiste bij E&L Notarissen in Etten-Leur. Daarnaast heeft een interview plaatsgevonden met mevrouw mr. Madeleine Hillen-Muns. Zij werkt bij het Notarieel Juridisch Bureau van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) en heeft zich voor deze organisatie verdiept in wetsvoorstel 31 714. Omdat vooralsnog alleen advocaten bevoegdheden hebben in verband met de scheidingsprocedure is mevrouw mr. Anouk Wakker geïnterviewd. Zij is advocate bij Banning Advocaten in 's-Hertogenbosch en werkt daar op de sectie personen- en familierecht. Zij houdt zich daar hoofdzakelijk bezig met echtscheidingen.

Dankzij voormelde hoofdstukken is duidelijk wat het wetsvoorstel inhoudt en wat voor werkzaamheden het met zich meebrengt. Het is dan echter nog de vraag welke opvattingen deskundigen over het wetsvoorstel hebben. Is het wel zo goed dat de notaris een 'scheidingsnotaris' zal worden? Zitten er misschien haken en ogen aan vast? Deze opvattingen zijn opgenomen in hoofdstuk 5. De opvattingen zijn met name gevonden in de juridische vakliteratuur. Voor dit hoofdstuk is echter ook gebruik gemaakt van de interviews met mevrouw Hillen-Muns en mevrouw De Witte-Willemse.

Voorgaande hoofdstukken zijn algemeen van aard. De vraag is echter wat de implicaties van het wetsvoorstel zijn voor Frits von Seydlitz Notariaat. Vandaar dat in hoofdstuk 6 uiteen is gezet welke werkzaamheden het kantoor al heeft op het terrein van scheidingen. Daarbij wordt direct duidelijk of er nieuwe werkzaamheden bij zullen komen door dit wetsvoorstel en zo ja, welke. Om deze werkzaamheden uiteen te kunnen zetten, zijn relevante dossiers bestudeerd en hebben gesprekken met medewerkers van het kantoor plaatsgevonden.

In hoofdstuk 7 worden ten slotte de conclusies uiteengezet die af te leiden zijn uit de onderzoeksresultaten die worden vermeld in de voorgaande hoofdstukken. Vervolgens worden nog enkele aanbevelingen gedaan aan Frits von Seydlitz Notariaat.

2 De voorgeschiedenis

Een wetsvoorstel komt niet zomaar tot stand. Er is altijd een bepaalde aanleiding voor evenals een geschiedenis die eraan vooraf gaat. In dit hoofdstuk zal daarom uiteengezet worden hoe wetsvoorstel 31 714 tot stand is gekomen. Op deze wijze wordt een goed beeld verkregen over de achterliggende gedachte van het wetsvoorstel dat uiteindelijk zal leiden tot 'de scheidingsnotaris'.

2.1 Wet Openstelling Huwelijk

Op 1 april 2001 trad de Wet Openstelling Huwelijk in werking.⁷ Het belangrijkste gevolg van de inwerkingtreding van deze wet is geweest dat personen van gelijk geslacht met elkaar in het huwelijk konden treden. Een mogelijkheid die nog nergens ter wereld bestond. Er was echter nog een ander gevolg van de Wet Openstelling Huwelijk. Deze wet maakte het namelijk mogelijk dat gehuwden, via een omweg, zonder tussenkomst van de rechter en op korte termijn van elkaar konden scheiden. Er werd als het ware een 'sluiproute' gecreëerd in de echtscheidingsprocedure waarbij de rechter buitenspel werd gezet.⁸

2.1.1 Scheiden zonder tussenkomst van de rechter

De mogelijkheid om een geregistreerd partnerschap aan te gaan, voor zowel personen van gelijk als van verschillend geslacht, is sinds 1 januari 1998 in het Burgerlijk Wetboek opgenomen.⁹ Als gevolg van de inwerkingtreding van de Wet Openstelling Huwelijk werd per 1 april 2001 artikel 1:77a aan het Burgerlijk Wetboek toegevoegd.¹⁰ Dit artikel regelde de omzetting van een huwelijk in een geregistreerd partnerschap. Per diezelfde datum is ook artikel 1:80f aan het Burgerlijk Wetboek toegevoegd. Dit artikel regelde de omzetting van een geregistreerd partnerschap in een huwelijk.¹¹ Door de invoering van beide artikelen werd het indirect mogelijk een huwelijk buiten de rechter om te beëindigen. Op basis van art. 1:77a BW was voor de omzetting van een huwelijk in een geregistreerd partnerschap namelijk slechts vereist dat de echtgenoten aan de ambtenaar van de burgerlijke stand verzochten een akte van omzetting op te maken. Op het moment dat die akte was opgemaakt en ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand, eindigde het huwelijk en ving het geregistreerd partnerschap aan. Art. 1:77a lid 3 BW bepaalde dat de omzetting geen wijziging bracht in de al dan niet bestaande familierechtelijke betrekkingen met kinderen die voor de omzetting waren geboren. Verder hoefde er niets te worden geregeld aangezien voor het overige de rechtsgevolgen van een huwelijk en een geregistreerd partnerschap gelijk zijn.

Op het moment dat het huwelijk was omgezet in een geregistreerd partnerschap volgde de volgende stap binnen de hierboven vermelde 'sluiproute'. Op grond van artikel 1:80c lid 1 sub c BW was (en is het nog altijd) mogelijk om een geregistreerd partnerschap met wederzijds goedvinden te beëindigen door inschrijving door de ambtenaar van de burgerlijke stand van een door beide partners en een of meer advocaten of notarissen ondertekende en gedateerde verklaring. Uit deze verklaring moest blijken dat en op welk tijdstip de partners omtrent de beëindiging van het geregistreerd partnerschap een overeenkomst hadden gesloten over nagenoeg alle gevolgen van de scheiding met betrekking tot de partners onderling.

⁷ Wet van 21 december 2000, *Stb.* 2001, 9; *Stb.* 2001, 145.

⁸ Antokolskaia 2010, p. 51; <www.banning.nl/2283/home-nl/publicaties/archief/flitsscheiding-storm-in-een-glas-water.html>, 29 december 2010.

⁹ Wet van 5 juli 1997, *Stb.* 1997, 324; *Stb.* 1997, 661.

¹⁰ Art. 1:77a BW is inmiddels vervallen.

¹¹ Dit artikel betreft nu echter het herleven van de gevolgen van een geregistreerd partnerschap na beëindiging. Artikel 1:80g BW betreft nu de omzetting van een geregistreerd partnerschap in een huwelijk.

Een voorwaarde voor deze 'sluiproute' was de bijstand door een deskundige.¹² Die deskundige, de notaris, was ook gelijk de aangewezen persoon om de overeenkomst op te stellen voor partijen. Deze overeenkomst in de vorm van een notariële akte leverde namelijk het voordeel op dat er gelijk een executoriale titel was met betrekking tot de gemaakte afspraken. De notaris hield daarvoor dan besprekingen over de gevolgen van de scheiding om de afspraken daarover vervolgens in de overeenkomst vast te kunnen leggen. Op basis van art. 1:80d lid 1 sub a tot en met d BW kwamen daarbij de volgende onderwerpen aan bod:

- de uitkering tot levensonderhoud aan een van beide partners;
- het huurrecht van de partnerschapswoning of het gebruik van de eigen woning en de inboedel;
- de verdeling van de partnerschapsgemeenschap of de verrekening van partnerschapsvoorwaarden;
- de verevening of verrekening van pensioenrechten.

Het was echter geen vereiste dat deze onderwerpen in de overeenkomst vermeld stonden. Art. 1:80d lid 1 BW bepaalt namelijk dat het ontbreken van deze onderwerpen geen grond voor nietigheid oplevert. Het was voldoende dat in de overeenkomst stond vermeld dat beide partners verklaarden dat hun geregistreerde partnerschap duurzaam was ontworpen en dat zij het wilden beëindigen.¹³

De hiervoor vermelde wijze van omzetting van een huwelijk in een geregistreerd partnerschap en het vervolgens beëindigen van dat partnerschap door de inschrijving van een verklaring bij de burgerlijke stand staat bekend als de 'flitsscheiding'. Het was namelijk een zeer snelle wijze van echtscheiding. Het was ook een makkelijkere wijze voor de echtgenoten aangezien het niet langer nodig was dat zij eerst hun huwelijk ontbonden – op grond van duurzame ontworpen – en vervolgens een geregistreerd partnerschap aangingen. De wet voorzag in een geruisloze overgang van de ene naar de andere rechtsfiguur.¹⁴

De mogelijkheid van de flitsscheiding was door de wetgever niet over het hoofd gezien, maar ze had de gevolgen ervan wel zwaar onderschat.¹⁵

2.1.2 Populariteit van de flitsscheiding

Kort nadat de flitsscheiding mogelijk was geworden, verwierf zij onverwacht grote populariteit. In 2001 vonden er minder dan 1000 flitsscheidingen plaats, in 2002 waren dat er al 4100. Vervolgens groeide het aantal in 2003 naar 4800 en in 2004 vond er een recordaantal van 5000 flitsscheidingen plaats. De beweegredenen van de echtparen die kozen voor de flitsscheiding zijn nooit echt onderzocht. De aantrekkingskracht zal waarschijnlijk vooral te maken hebben gehad met de toegankelijkheid en de snelheid.¹⁶

In de loop der tijd werd echter steeds duidelijker dat er ernstige nadelen kleefden aan de flitsscheiding. Het belangrijkste probleem van de flitsscheiding was dat zij niet erkend werd in het buitenland. De reden hiervan was dat in de procedure een constitutieve beslissing ontbrak. Constitutief wil in dit verband zeggen dat het onvoldoende is dat een autoriteit alleen registreert dat echtgenoten uit elkaar wensen te gaan. De autoriteit moet zelf de echtscheiding uitspreken.¹⁷ De consequentie van de niet-erkenning was dat ex-echtgenoten die gebruik hadden gemaakt van de flitsscheiding voor het buitenland nog steeds als gehuwd werden aangemerkt. Een nadelig gevolg hiervan was dat zij niet opnieuw in het huwelijk

¹² Antokolskaia 2010, p. 53.

¹³ L.H.M. Zonnenberg, 'Flitsscheiding: storm in een glas water', <www.banning.nl/2283/home-nl/publicaties/archief/flitsscheiding-storm-in-een-glas-water.html>, 29 december 2010.

¹⁴ Van Mourik & Nuytinck 2009, p. 62.

¹⁵ *Kamerstukken II* 1998/99, 26 672 nr. 3, p. 9; Antokolskaia 2010, p. 51.

¹⁶ Antokolskaia 2010, p. 52.

¹⁷ *Kamerstukken II*, 2006/07, 30 145, nr. 6, p. 23.

konden treden, omdat zij dan bigamie zouden plegen. Zij waren voor het buitenland tenslotte nog altijd gehuwd. Andere nadelige gevolgen waren dat vaders hun kind(eren) uit een nieuwe relatie niet mochten erkennen en dat er geen werkvergunning af werd gegeven doordat er geen echtscheidingsakte kon worden overgelegd.¹⁸ Bovendien lagen er nadelen in de niet-toepasselijkheid van de wettelijke beperking van de alimentatieduur ten behoeve van de ex-echtgenoot en het ontbreken van een executoriale titel voor de overeenkomst over de vermogensrechtelijke gevolgen van de scheiding indien deze niet door de notaris was opgesteld.

Vanaf het moment dat de nadelen van de flitsscheiding steeds meer bekendheid kregen, nam ook haar populariteit af. In 2008 waren er nog maar 2800 stellen die door middel van de flitsscheiding uit elkaar gingen. Op 1 maart 2009 werd de flitsscheiding uiteindelijk afgeschaft. In de acht jaar dat de flitsscheiding bestond, werd er uiteindelijk door 30.000 echtparen gebruik van gemaakt.¹⁹

2.2 Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding

De afschaffing van de flitsscheiding was een gevolg van de inwerkingtreding van de Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding.²⁰ Uit de naam van deze wet blijkt al dat de regering een zorgvuldige scheiding van groot belang achtte. Uit het feit dat de flitsscheiding werd afgeschaft door deze wet, valt ook al op te maken dat deze vorm van scheiding niet als voldoende zorgvuldig werd beschouwd.

Zoals hierboven is aangegeven, komt een wet niet zomaar tot stand en dat geldt ook voor de Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding. In het hierna volgende zal daarom uiteengezet worden op welke wijze deze wet een rol speelde bij de totstandkoming van wetsvoorstel 31 714.

2.2.1 Motie Schonewille

Op 17 december 2002 werd bij de Tweede Kamer de motie Schonewille ingediend. Hierin werd de regering verzocht de mogelijkheid van echtscheiding zonder rechterlijke tussenkomst en zonder de gekunstelde omweg van de flitsscheiding nader te onderzoeken en de Kamer hierover binnen drie maanden te informeren.²¹ Toenmalig Minister van Justitie, de heer J.P.H. Donner (2002-2006), heeft hierop gereageerd op 4 juni 2003. Hij gaf daarbij aan dat hij uitvoering had gegeven aan de motie door een aantal vragen betreffende de mogelijkheden en consequenties van scheiden zonder rechterlijke tussenkomst uit te zetten bij het Comité personen- en familierecht van de Raad van Europa. Dit om te inventariseren of, en zo ja, onder welke voorwaarden, echtscheiding zonder tussenkomst van de rechter in andere Europese landen mogelijk was.²²

Voormalig minister Donner heeft vervolgens op 13 april 2004 in een brief betreffende de voornemens die hij had om de scheidings- en omgangsproblematiek te verbeteren de motie Schonewille betrokken. Hij gaf hierbij aan dat de vragen die hij had uitgezet bij voormeld Comité de volgende uitkomst hadden opgeleverd. In vijf van de negentien landen die de enquête hebben beantwoord, was het mogelijk om te scheiden zonder rechterlijke tussenkomst.²³ In deze landen kan dit echter alleen als de echtgenoten gezamenlijk een verzoek doen tot echtscheiding en zij overeenstemming hebben bereikt over de voorwaarden waaronder zij scheiden.

Negen landen gaven aan dat een echtscheiding die zonder rechterlijke tussenkomst tot stand is gekomen niet zal worden erkend vanwege strijd met de openbare orde.²⁴ Vijf landen

¹⁸ *Kamerstukken II* 2006/07, 30 145, nr. 9, p. 2.

¹⁹ Antokolskaia 2010, p. 51-53.

²⁰ *Stb.* 2008, 500. Deze wet trad in werking op 1 maart 2009, *Stb.* 2009, 56.

²¹ *Kamerstukken II* 2002/03, 28 600 VI, nr. 114.

²² *Kamerstukken II* 2002/03, 28 600 VI, nr. 132, p. 1-2.

²³ Dit was het geval in Denemarken, Estland, Noorwegen, Portugal en IJsland.

²⁴ Dit was het geval in Cyprus, Frankrijk, Letland Roemenië Tsjechië/Slowakije, Turkije en Zwitserland.

twijfelden erover of een dergelijke scheiding erkend zou worden. Bij deze landen zou de rechter moeten beoordelen of de echtscheiding rechtsgeldig was.²⁵ Donner was geen voorstander van scheiden zonder rechter (hierna aan te merken als administratieve echtscheiding) en de uitkomst van het onderzoek leidde ertoe dat zijn standpunt ongewijzigd bleef.²⁶

2.2.2 Initiatiefwetsvoorstel Luchtenveld

Voormalig Tweede Kamerlid de heer R. Luchtenveld (1997-2006) heeft vervolgens op 1 juli 2004 een initiatiefwetsvoorstel ingediend. In dit initiatiefwetsvoorstel was onder meer de motie Schonewille verwerkt.²⁷ De heer Luchtenveld was geïnspireerd geraakt door voormelde brief van voormalig minister Donner betreffende de scheidings- en omgangsproblematiek. Het initiatiefwetsvoorstel was genaamd 'Beëindiging huwelijk zonder rechterlijke tussenkomst en vormgeving voortgezet ouderschap'. Met dit initiatiefwetsvoorstel zou de mogelijkheid gecreëerd worden om zonder tussenkomst van de rechter een echtscheiding te regelen. In klemmende gevallen zou de gang naar de rechter open blijven staan. De primaire doelstelling van het initiatiefwetsvoorstel was om de verantwoordelijkheid voor de echtscheiding en de omgang met de kinderen bij de echtgenoten te laten. Het motto was: als je samen kunt trouwen en kinderen verwekken, kun je ook samen scheiden.²⁸ Het wetsvoorstel werd door de Tweede Kamer aangenomen op 29 november 2005.²⁹ Uiteindelijk heeft de Eerste Kamer het echter verworpen op 20 juni 2006. Er werden te veel juridische bezwaren gezien en inmiddels lag er ook al een tweelingwetsvoorstel van voormalig minister Donner.³⁰

2.2.3 Wetsvoorstel 30 145

Dit zogenoemde tweelingwetsvoorstel betrof wetsvoorstel 30 145, dat op 9 juni 2005 werd ingediend bij de Tweede Kamer.³¹ Dit wetsvoorstel had tot doel de scheidings- en omgangsproblematiek te verminderen. Het betrof het voorstel tot de al eerder vermelde Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding. Onderdeel van dit wetsvoorstel was het vervallen van de mogelijkheid om een huwelijk om te zetten in een geregistreerd partnerschap. Reden hiervoor was dat de flitsscheiding grote problemen met zich meebracht. Als voornaamste problemen werden aangemerkt het feit dat deze vorm van echtscheiding niet erkend wordt in het buitenland en het ontbreken van een executoriale titel met betrekking tot de gemaakte afspraken indien deze niet in een notariële akte waren vastgelegd.³²

Een ander onderdeel van het wetsvoorstel was dat een geregistreerd partnerschap niet meer op gezamenlijk verzoek plaats kon vinden door middel van een verklaring als vermeld in art. 1:80c lid 1 sub c BW indien er sprake was van minderjarige kinderen.³³

Voormelde onderdelen van het wetsvoorstel waren nadelig voor het notariaat. Door de afschaffing van de flitsscheiding en de beperking ten aanzien van het beëindigen van een geregistreerd partnerschap kreeg de notaris een kleinere rol op het gebied van scheidingen. Scheidende echtparen konden niet meer bij de notaris terecht voor de beëindiging van hun huwelijk en geregistreerd partners konden enkel nog bij de notaris terecht voor beëindiging met wederzijds goedvinden indien zij geen minderjarige kinderen hadden.

De flitsscheiding werd afgeschaft en er werd geen nieuwe vorm van een administratieve echtscheiding ingevoerd, ook al bestond daar in beide Kamers wel een meerderheid voor.

²⁵ Dit was het geval in Slovenië, Zweden, Griekenland, Duitsland en Oostenrijk.

²⁶ *Kamerstukken II* 2003/04, 29 520, nr. 1, p. 1-8.

²⁷ *Kamerstukken II* 2004/05, 29 676, nr. 4, p. 3.

²⁸ *Kamerstukken II* 2003/04, 29 676, nr. 1-3.

²⁹ *Handelingen II* 2005/06, 27, p. 1862.

³⁰ *Handelingen I* 2005/06, 32, p. 1482-1483.

³¹ *Kamerstukken II* 2004/05, 30 145, nr. 1.

³² *Kamerstukken II* 2004/05, 30 145, nr. 2, p. 1; *Kamerstukken II* 2004/05, 30 145, nr. 3, p. 8-9.

³³ *Kamerstukken II* 2006/07, 30 145, nr. 19.

Toenmalig Minister van Justitie Hirsch Ballin wilde kennelijk wel 'iets doen aan de echtscheidingsprocedure'.³⁴ Hij heeft namelijk op 28 maart 2007 een brief opgesteld waarin hij, mede namens de Minister voor Jeugd en Gezin, een voorstel deed om de echtscheidingsprocedure te vereenvoudigen. Dit was kort na de (eerste) plenaire behandeling van wetsvoorstel 30 145. Hij beoogde de procedure te vereenvoudigen door, behalve de advocaat, ook de notaris tot de indiening van gemeenschappelijke verzoekschriften strekkende tot echtscheiding bevoegd te maken.³⁵

Voormeld voorstel van Hirsch Ballin heeft uiteindelijk geleid tot wetsvoorstel 31 714. De gedachte achter indiening van dit wetsvoorstel was dat men dacht er goed aan te doen om een andere weg in te slaan dan nogmaals een poging te doen om de administratieve echtscheiding een plaats te geven in het Burgerlijk Wetboek (BW). Er werd een mogelijkheid gezien om de procedure te vereenvoudigen waarbij er een rol weggelegd zou zijn voor de notaris.³⁶ Volgens mevrouw Hillen-Muns van de KNB kan dit voorstel worden gezien als 'een goedmakertje' voor de afschaffing van de flitsscheiding (zie bijlage 1).

2.3 Conclusie

Notarissen zijn sinds 1 januari 1998 op grond van art. 1:80c lid 1 sub c BW bevoegd om geregistreerd partners te laten scheiden. Zij mogen de groep partners van dienst zijn die met wederzijds goedvinden hun geregistreerd partnerschap willen laten eindigen.

Als gevolg van de Wet Openstelling Huwelijk op 1 april 2001 kwam daar een nieuwe doelgroep bij. Gehuwden konden vanaf die datum hun huwelijk in een geregistreerd partnerschap om laten zetten, waarna ze dit partnerschap via de notaris konden beëindigen op basis van voormeld wetsartikel. Dit betekende dat de notaris er een doelgroep bij kreeg die hij van dienst kon zijn.

Deze zogenoemde 'flitsscheiding' was erg populair onder de bevolking, totdat de nadelen van deze vorm van administratieve echtscheiding steeds meer bekendheid kregen.

De flitsscheiding is uiteindelijk op 1 maart 2009 afgeschaft als gevolg van de Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding. In beide Kamers bestond er wel een meerderheid voor de administratieve echtscheiding, maar voorstellen hiervoor zijn uiteindelijk allemaal gesneuveld.

Voormelde wet had echter nog een ander gevolg, namelijk dat partners met minderjarige kinderen ook niet meer via de notaris een einde konden maken aan hun geregistreerde partnerschap. Voor de notaris betekende dit dus een verlies van twee doelgroepen.

Tijdens de behandeling van de Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding heeft voormalig Minister van Justitie Hirsch Ballin een voorstel gedaan om de echtscheidingsprocedure te vereenvoudigen. Dit voorstel heeft uiteindelijk geleid tot wetsvoorstel 31 714. Met dit wetsvoorstel wordt beoogd het scheidingsproces te vereenvoudigen, waarbij er een rol is weggelegd voor de notaris.

Het wetsvoorstel kan als 'een goedmakertje' voor de notarissen worden beschouwd voor het verlies aan clientèle.

³⁴ *Handelingen I* 2008/09, 8; Antokolskaia 2010, p. 55; Salomons 2010, p. 67.

³⁵ *Kamerstukken II* 2006/07, 30 145, nr. 9, p. 1-2;

³⁶ *Handelingen I* 2008/09, 8, p. 401.

3 Het wetsvoorstel 31 714

In dit hoofdstuk wordt het wetsvoorstel 31 714 behandeld. Om na te kunnen gaan wat de implicaties van een wetsvoorstel zijn, is het nodig om het wetsvoorstel te analyseren. Hiervoor zijn met name parlementaire documenten en literatuur bestudeerd. Allereerst komt aan bod wat de inhoud van dit wetsvoorstel is. Nagegaan wordt welke wetsartikelen het wetsvoorstel beoogt te wijzigen. Vervolgens wordt behandeld wat het wetsvoorstel inhoudt met betrekking tot het geregistreerd partnerschap en de kring van notarissen die de bevoegdheden zullen verkrijgen. Ten slotte worden de redenen voor indiening van het wetsvoorstel besproken.

3.1 Wijzigingen in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering

Als eerder vermeld, is wetsvoorstel 31 714 genaamd: 'Wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in verband met verlening aan de notaris van bevoegdheden in verband met gemeenschappelijke verzoeken tot echtscheiding en tot ontbinding van een geregistreerd partnerschap'. Uit deze naam blijkt al dat het gaat om een wijziging in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv). Er vinden alleen wijzigingen plaats in het echtscheidingsprocesrecht. Het materiële echtscheidingsrecht blijft dus ongewijzigd.³⁷

Het wetsvoorstel beoogt wijzigingen aan te brengen in de artikelen 815, 818 en 821 Rv. Deze eerste twee artikelen staan in de eerste paragraaf van afdeling 3.6.2 Rv met als titel: 'Echtscheiding, scheiding van tafel en bed en ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed'. Dit houdt dus in dat het wetsvoorstel betrekking heeft op deze drie vormen van relatiebeëindiging. Art. 821 Rv staat vermeld in de tweede paragraaf van voornoemde afdeling. In deze paragraaf zijn de bepalingen omtrent voorlopige voorzieningen terug te vinden. Hierna zullen de beoogde wijzigingen per artikel behandeld worden.

3.1.1 Artikel 815 Rv

De kern van het wetsvoorstel is gelegen in het beoogde lid 8 dat zal worden toegevoegd aan art. 815 Rv. Dit nieuwe lid bepaalt dat, indien het om een gemeenschappelijk verzoek gaat (art. 1:154 BW) en de echtgenoten niet zijn gehouden een ouderschapsplan over te leggen ingevolge art. 815 lid 2 Rv, het verzoekschrift, behalve door een advocaat, ook kan worden ondertekend en ingediend door een notaris. In dat geval geldt diens kantoor als de gekozen woonplaats van de verzoekers (vergelijk art. 1:15 BW).³⁸

Het is dus de bedoeling dat de notaris als procesvertegenwoordiger van beide echtgenoten een gemeenschappelijk verzoek tot echtscheiding zal kunnen ondertekenen en indienen in plaats van een advocaat. Deze uitbreiding geldt niet als de echtgenoten gezamenlijk minderjarige kinderen hebben of als er minderjarige kinderen zijn waarover zij ingevolge art. 1:253sa of 1:253t BW het gezag gezamenlijk uitoefenen. Ten aanzien van deze kinderen moet namelijk een ouderschapsplan worden overgelegd op grond van art. 815 lid 2 Rv.³⁹

3.1.2 Artikel 818 Rv

Aan art. 818 zal lid 7 worden toegevoegd. Dit artikel heeft betrekking op de behandeling ter terechtzitting. Op grond van dit lid kunnen de verzoekers, indien het verzoekschrift overeenkomstig het beoogde art. 815 lid 8 Rv is ingediend door een notaris, bij notaris verschijnen en kan hij ook hun raadsman zijn. Dit in afwijking van art. 279 lid 3 Rv waarin opgenomen is dat de verzoeker bij advocaat verschijnt en deze laatste ook raadsman is. In de gevallen waar het in het onderhavige wetsvoorstel om gaat, zal het volgens Hirsch Ballin zelden voorkomen dat de rechter nog behoefte heeft aan mondelinge behandeling. Op

³⁷ Nuytinck 2008, p. 2.

³⁸ *Kamerstukken II* 2008/09, 31 714, nr. 3, p. 3-5; Nuytinck 2008, p. 3.

³⁹ Salomons 2010, p. 69.

grond van art. 818 lid 1 Rv kan namelijk ook onder bepaalde omstandigheden de behandeling ter terechtzitting achterwege blijven in afwijking van art. 279 lid 1 Rv. Het is echter niet volledig uitgesloten. Mocht de rechter toch een mondelinge behandeling gelasten dan is het wel zo praktisch en begrijpelijk dat de notaris, die immers van de zaak op de hoogte is, namens hen ter terechtzitting kan verschijnen en, indien verschijning van de opgeroepen verzoekers in persoon is gelast, de betrokkenen als raadsman kan bijstaan.⁴⁰ In eerste instantie wilde Hirsch Ballin de notaris slechts bevoegd maken als partijen zouden afzien van een mondelinge behandeling.⁴¹ Maar omdat de rechter altijd een mondelinge behandeling kan gelasten (indien hij dat nodig acht), is het nodig om met die (uitzonderlijke) mogelijkheid rekening te houden. Volgens de toelichting gaat het dan niet om verschil van opvatting wat tot uitdrukking zou komen in het doen van een zelfstandig tegenverzoek, maar om het geven van nadere inlichtingen over het gemeenschappelijke standpunt.⁴²

3.1.3 Artikel 821 Rv

Ten aanzien van de voorlopige voorzieningen beoogt het wetsvoorstel aan art. 821 lid 5 Rv een tweede volzin toe te voegen. Hierin wordt bepaald dat, indien de voorlopige voorzieningen bij gemeenschappelijk verzoekschrift zijn gevraagd, de artikelen 815 lid 8 en 818 lid 7 Rv (nieuw) van overeenkomstige toepassing zijn. In dat geval kan de notaris dus ook het verzoekschrift ondertekenen en indienen en kunnen de echtgenoten ook bij notaris ter zitting verschijnen of zich door een notaris als raadsman terzijde laten staan. De wijziging werkt ook door in art. 824 lid 2, laatste volzin, Rv. Deze bepaling verklaart art. 821 leden 2 tot en met 5 Rv van overeenkomstige toepassing voor verzoeken tot wijziging of intrekking van voorlopige voorzieningen. Bovendien zullen nevenvoorzieningen in de zin van art. 827 Rv behalve door een advocaat ook door een notaris kunnen worden verzocht. De tekst van laatstgenoemd artikel hoeft hiervoor echter niet aangepast te worden.⁴³

De Raad van State heeft in haar advies aangegeven dat zij het niet in de rede vindt liggen om deze bevoegdheid toe te kennen aan de notaris. Er bestaat volgens haar een aanzienlijk verschil tussen een gemeenschappelijk verzoek tot echtscheiding en een gemeenschappelijk verzoek om een voorlopige voorziening. Dit omdat bij laatstgenoemd verzoek de belangen van partijen niet noodzakelijkerwijs identiek zijn en juist veeleer uiteen lopen. Dat een voorlopige voorziening noodzakelijk is, wijst er volgens de Raad op dat de scheidende partijen niet in staat zijn om samen tot een toereikende oplossing te komen. Als partijen het niet eens zijn, zal een van hen specifieke belangen hebben die bijzondere aandacht vragen. Hierbij is het dan maar de vraag of de notaris wel onafhankelijk, onpartijdig en voldoende zorgvuldig kan blijven. Zij heeft dan ook geadviseerd om deze bevoegdheid van het wetsvoorstel uit te zonderen. Hirsch Ballin was op dit punt echter niet onder de indruk van haar advies. Het is namelijk al mogelijk om voorlopige voorzieningen te vragen bij gemeenschappelijke verzoeken tot echtscheiding. Hij vertrouwt er dan ook op dat het notariaat, niet minder dan bij de advocatuur het geval is, in staat zal zijn de dan vereiste bijzondere aandacht te hebben voor mogelijk aan de orde zijnde specifieke belangen van een van de partijen. Haar advies betreffende dit onderwerp heeft hij dan ook niet gevolgd.⁴⁴

3.2 Geregistreerd partnerschap

Ontbinding van een geregistreerd partnerschap door de rechter is op grond van art. 1:80c lid 1 sub d BW mogelijk op verzoek van beide partners. Het onderhavige wetsvoorstel impliceert dat in zo'n geval de notaris op dezelfde wijze als bij echtscheiding bevoegd zal zijn. Op grond van art. 828 Rv zijn de bepalingen over de rechtspleging in scheidingszaken namelijk

⁴⁰ *Kamerstukken II* 2008/09, 31 714, nr. 3, p. 5.

⁴¹ *Kamerstukken II* 2006/07, 30 145, nr. 9, p. 1.

⁴² *Kamerstukken II* 2008/09, 31 714, nr. 3, p. 1-2; Salomons 2010, p. 70.

⁴³ *Kamerstukken II* 2008/09, 31 714, nr. 3, p. 5; Salomons 2010, p. 70-71.

⁴⁴ *Kamerstukken II* 2008/09, 31 714, nr. 4, p. 5.

van overeenkomstige toepassing op een ontbinding van een geregistreerd partnerschap. Hiervoor is dus geen aanpassing in de wet nodig. Een voorwaarde die voor de ontbinding van geregistreerde partnerschappen eveneens geldt, is dat op de betrokkenen niet de verplichting tot overlegging van een ouderschapsplan rust.⁴⁵

Zoals in het voorgaande hoofdstuk is aangegeven, hebben notarissen al ervaring opgebouwd met geregistreerde partners zonder minderjarige kinderen. Deze categorie personen kan hun geregistreerde partnerschap namelijk met wederzijds goedvinden beëindigen op grond van art. 1:80c lid 1 sub c BW. Hiervoor moet op grond van art. 1:80d lid 1 BW (door de notaris) een overeenkomst opgesteld worden en vervolgens moeten partijen een verklaring bij een of meer notarissen ondertekenen waaruit blijkt dat zij die overeenkomst gesloten hebben. Tot de inwerkingtreding van de Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding mochten notarissen zelfs geregistreerd partners mét minderjarige kinderen van dienst zijn. De meerwaarde van het wetsvoorstel ten aanzien van de ontbinding van een geregistreerd partnerschap is dan ook twijfelachtig. Als partijen het toch al eens zijn met elkaar en geen minderjarige kinderen hebben dan zullen weinigen voor de weg via de rechter kiezen aangezien hier meer kosten (griffierechten) aan verbonden zijn.

3.3 Kring van notarissen

De nieuwe procesbevoegdheden zullen aan álle notarissen toegekend worden en dus niet alleen aan notarissen die aangesloten zijn bij de Vereniging van Mediators en Scheidingsbemiddelaars in het Notariaat (VMSN). Bij de advocatuur geldt een zodanige beperking namelijk ook niet.

Onder notaris wordt verstaan, met uitsluiting van andere beroepsgroepen, de ambtenaar, bedoeld in art. 2 van de Wet op het notarisambt (Wna). Voor de toepassing van de beoogde nieuwe en gewijzigde bepalingen is onder notaris begrepen degene die, in de gevallen in art. 28 van voormelde wet genoemd, het notarisambt waarneemt. Dit kan, onder de voorwaarden die in art. 29 van voormelde wet zijn genoemd, dus ook een kandidaat-notaris zijn.

Er geldt ook geen ministerieplicht ten aanzien van het wetsvoorstel. Het is de eigen verantwoordelijkheid van de notaris om te bepalen of hij zijn diensten ook in familiezaken aanbiedt en dit verantwoord acht. Hierbij gaat het ook om een verantwoordelijkheid van de beroepsorganisatie KNB. Zij heeft volgens art. 61 Wna tot taak een goede beroepsuitoefening en een vakinhoudelijk gekwalificeerd zijn van haar leden te bevorderen. Dit betreft ook de waarborgen voor de onafhankelijkheid van de notaris ten aanzien van de nieuwe bevoegdheden. Met name indien de belangen van de betrokken partijen uiteen kunnen lopen. De KNB biedt al sinds 1999 cursussen aan om de vakinhoudelijke kennis op het gebied van onderwerpen betreffende echtscheidingen te bevorderen. Daarnaast biedt zij sinds 2005 ook een basisopleiding op dit terrein aan. Dit houdt in dat de notaris ervoor kan zorgdragen dat betrokkenen op basis van goede voorlichting tot overeenstemming kunnen komen over de scheiding en de gevolgen daarvan.⁴⁶

3.4 Redenen voor indiening van wetsvoorstel 31 714

Zoals in voorgaand hoofdstuk is vermeld, wilde Hirsch Ballin door middel van wetsvoorstel 31 714 uitvoering geven aan zijn, in het kader van het wetsvoorstel 30 145, gedane voorstel om de echtscheidingsprocedure te vereenvoudigen.⁴⁷ Daarbij geldt dat er geen sprake is van een heersend probleem. De huidige procedure werkt goed in de praktijk en is als eenvoudig te bestempelen. De gedachte achter dit wetsvoorstel is echter dat het niet in alle gevallen nodig is dat een advocaat wordt ingeschakeld.⁴⁸

⁴⁵ *Kamerstukken II* 2008/09, 31 714, nr. 3, p. 1.

⁴⁶ *Kamerstukken II* 2008/09, 31 714, nr. 3, p. 3-4; Nuytinck 2008, p. 3.

⁴⁷ *Kamerstukken II* 2006/07, 30 145, nr. 9.

⁴⁸ *Kamerstukken II* 2008/09, 31 714, nr. 4, p. 3.

3.4.1 Belang van het wetsvoorstel

Over het belang van het wetsvoorstel heeft Hirsch Ballin aangegeven dat van alle echtscheidingen de laatste jaren meer dan de helft plaatsvindt op basis van een gemeenschappelijk verzoek. Hij haalde hierbij gegevens aan van het CBS waaruit bleek dat dit in 2001 54,3 procent, in 2002 52,1 procent en in 2005 53,9 procent was. Het totaal aantal echtscheidingen in 2003 bedroeg 31.479 en in 2005 bedroeg dit 31.905. In 2003 had 42 procent van de scheidende paren geen kinderen en in 2005 was dit 43 procent.⁴⁹

Ter aanvulling hierop kan gemeld worden dat uit recentere cijfers van het CBS blijkt dat de Nederlandse rechter in 2009 31,7 duizend huwelijken heeft ontbonden. In dit jaar had bijna 60 procent van de scheidende paren minderjarige kinderen.⁵⁰ Dit aantal is dus behoorlijk gestegen. Dit gegeven doet gedeeltelijk afbreuk aan het belang van het wetsvoorstel, aangezien het slechts voor scheidende paren zonder minderjarige kinderen geldt.

3.4.2 Argumenten voor het wetsvoorstel

Hirsch Ballin heeft de volgende argumenten voor het wetsvoorstel aangedragen:

1. Eenvoud

Als echtgenoten/geregistreerde partners besloten hebben hun relatie te beëindigen en zij geen minderjarige kinderen hebben over wie zij, al dan niet gezamenlijk, het gezag uitoefenen dan zijn zij niet verplicht om een ouderschapsplan op te stellen. Zij hoeven dan alleen de vermogensrechtelijke aspecten van de scheiding (die ter vrije bepaling van partijen staan) te regelen. In een aantal gevallen zullen zij daarbij al bij de notaris terecht komen. Dit is met name het geval als een scheidingsconvenant wordt vastgelegd in een notariële akte (in verband met het verkrijgen van een executoriale titel) dan wel wanneer sprake is van een koopwoning, in verband met de verkoop of de toedeling aan één van hen.

Deze echtgenoten/geregistreerde partners, die al bij de notaris terecht zijn gekomen en het over alles ten aanzien van de scheiding met elkaar eens zijn en daarom gemeenschappelijk een verzoek in willen dienen bij de rechter, zullen het zeer waarschijnlijk als onnodig ervaren dat zij ook nog een advocaat in moeten schakelen om dat verzoek in te kunnen dienen. Voor deze groep gevallen heeft de volgens art. 279 Rv verplichte inschakeling van een advocaat als procesvertegenwoordiger onvoldoende toegevoegde waarde. Bovendien wordt zij, met het oog op de kosten die hiermee gemoeid zijn, door betrokkenen regelmatig alleen maar als belastend ervaren. Door in deze gevallen de verplichte inschakeling van de advocaat te laten vervallen, wordt de echtscheidingsprocedure vereenvoudigd.⁵¹

2. Ervaring

De voorgestelde bevoegdheid van de notaris is niet nieuw in ons burgerlijk procesrecht. Hierbij valt te denken aan verzoeken met betrekking tot executie bij hypotheek (art. 549 Rv, verlof tot inroeping van het huurbeding).⁵² De notaris heeft dus al ervaring als procesvertegenwoordiger en kan deze gebruiken bij de voorgestelde bevoegdheden.

3. 'Informed consent'

Net zoals voor de advocaat geldt ook voor de notaris dat hij beide partijen volledig moet informeren over de gevolgen van de scheiding. Met andere woorden, dat er bij partijen sprake is van informed consent. Het gaat hierbij om de afwikkeling van hun goederenrechtelijke regime, over het pensioen en de alimentatie aan de wederhelft (de onderhoudsverplichting jegens jong meerderjarige kinderen die nog studeren daaronder begrepen). Dat de notaris ervoor moet zorgen dat er bij beide partijen sprake is van informed

⁴⁹ *Kamerstukken II* 2008/09, 31 714, nr. 3, p. 2.

⁵⁰ Centraal Bureau voor de Statistiek, 'Echtscheidingsprocedures', <statline.cbs.nl/Stat Web/ publication /?VW=T&DM=SLNL&PA=37192&D1=0,16-32&D2=a&HD=080618-1058&HDR=G1&STB=T>, 16 maart 2011.

⁵¹ *Kamerstukken II* 2008/09, 31 714, nr. 3, p. 3-5; Salomons 2010, p. 71.

⁵² *Kamerstukken II* 2008/09, 31 714, nr. 3, p. 4.

consent geldt ook als partijen willens en wetens hebben ingestemd met afspraken die een ongelijke verdeling van de goederen van de huwelijks- of partnerschapsgemeenschap behelzen. Er kan niet worden volstaan met de enkele vastlegging van aangereikte uitgangspunten en de bespreking of die vastlegging correct was. Het is de verantwoordelijkheid van de notaris erop toe te zien dat een dergelijke verdeling op basis van informed consent wordt overeengekomen.⁵³

4. Kennis en kosten

Het wetsvoorstel is ter advisering voorgelegd aan onder andere de KNB. De KNB heeft daarbij opgemerkt dat veel scheidende paren in het kader van de flitsscheiding de weg naar de notaris hebben gevonden. Mede dankzij de flitsscheidingen die notarissen verzorgd hebben in de afgelopen jaren, is er een kring van goed opgeleide en ervaren notaris-scheidingsbemiddelaars ontstaan. Ondanks dat de flitsscheiding is afgeschaft, zijn er nog altijd notarissen die een substantiële betrokkenheid hebben bij het begeleiden en afwickelen van scheidingsprocedures. Zij stellen daarbij niet alleen scheidingsconvenanten, maar zelfs ook ouderschapsplannen op.

Hirsch Ballin heeft opgemerkt dat de kostenfactor betreffende de scheidingsprocedure betrekking heeft op de bemiddeling/onderhandelingen die aan de indiening van het verzoekschrift voorafgaan. Die kosten kunnen juist lager uitvallen als de notaris daar toch al bij was betrokken. Daarnaast is het zo dat, ondanks dat de notaris zich, net als een advocaat, moet verdiepen in het dossier, besparing en daarmee dus minder kosten voor de scheidende partijen denkbaar is. Enerzijds door de marktwerking in het notariaat en anderzijds doordat door de inschakeling van de notaris de inzet van nog een andere rechtshulpverlener kan worden vermeden.⁵⁴

3.5 Conclusie

Wetsvoorstel 31 714 beoogt wijzigingen aan te brengen in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en wijzigt dus alleen het formele scheidingsrecht. Het betreft de artikelen 815, 818 en 821 Rv.

De kern van wetsvoorstel 31 714 is erin gelegen dat de notaris als procesvertegenwoordiger van beide partijen een gemeenschappelijk verzoek tot echtscheiding zal kunnen ondertekenen en indienen in plaats van een advocaat. De uitbreiding geldt niet als partijen verplicht zijn een ouderschapsplan te overleggen op grond van art. 815 lid 2 Rv. Daarnaast beoogt het wetsvoorstel het mogelijk te maken dat partijen ter terechtzitting bij notaris kunnen verschijnen en hij ook hun raadsman kan zijn. Bovendien wordt beoogd de notaris bevoegd te maken ten aanzien van gemeenschappelijk verzochte voorlopige voorzieningen en nevenvoorzieningen. Voor deze laatste bevoegdheid is geen wijziging in de wet nodig. Op grond van art. 828 Rv hebben de gewijzigde artikelen ook betrekking op de ontbinding van een geregistreerd partnerschap.

De bevoegdheden worden aan alle notarissen toebedeeld. Het is echter de eigen verantwoordelijkheid van de notaris om te bepalen of hij zijn diensten ook in scheidingszaken aanbiedt en dit verantwoord acht.

De argumenten van Hirsch Ballin voor indiening van het wetsvoorstel liggen op het terrein van vereenvoudiging van de scheidingsprocedure, opgedane ervaring van notarissen als procesvertegenwoordiger, de verplichting tot 'informed consent' bij partijen, vergaarde kennis dankzij de flitsscheiding en lagere kosten door de marktwerking in het notariaat alsmede het onnodig maken van het inschakelen van nog een andere rechtshulpverlener.

⁵³ Rb. Breda 24 januari 2007, *LJN AZ7006*. In deze zaak werd een notaris aansprakelijk gesteld wegens een toerekenbare tekortkoming ter zake van een door hem opgesteld echtscheidingsconvenant; *Kamerstukken II* 2008/09, 31 714, nr. 3, p. 4.

⁵⁴ *Kamerstukken II* 2008/09, 31 714, nr. 3, p. 2; *Kamerstukken II* 2009/10, 31 714, nr. 6, p. 2-3.

4 Het scheidingstraject

Zoals uit het voorgaande hoofdstuk naar voren is gekomen, beoogt wetsvoorstel 31 714 alleen wijzigingen aan te brengen in het formele scheidingsrecht. De gedachte achter het wetsvoorstel is echter dat de notaris voortaan het gehele scheidingstraject zal kunnen gaan behandelen. Het is daarom van belang om ook na te gaan wat het materiële scheidingsrecht inhoudt.

In dit hoofdstuk wordt het gehele traject uiteengezet waarbij alleen aandacht wordt besteed aan de zaken die de notaris na invoering van het wetsvoorstel zal mogen gaan behandelen. Voor het opstellen van dit hoofdstuk zijn niet alleen rechtsbronnen en literatuur geanalyseerd, maar zijn ook drie deskundigen op verschillende vakgebieden geïnterviewd. Mevrouw mr. M.I.W.E. Hillen-Muns werkt bij de KNB en heeft zich voor deze organisatie verdiept in het onderhavige wetsvoorstel.⁵⁵ Mevrouw mr. C. de Witte-Willemse is kandidaat-notaris en echtscheidingsspecialiste.⁵⁶ Mevrouw mr. A. Wakker is advocaat en behandelt echtscheidingen.⁵⁷ Door gebruik te maken van beide onderzoeksmethoden is het mogelijk gemaakt de theorie en praktijk te combineren om zo een betrouwbare uiteenzetting te verkrijgen van het gehele scheidingstraject.

4.1 Het materiële scheidingsrecht

Op grond van art. 1:149 aanhef en sub c en d BW zijn echtscheiding en ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed de wijzen waarop een huwelijk welbewust beëindigd kan worden. Art. 1:80c lid 1 sub d BW bepaalt dat ontbinding een wijze is om een geregistreerd partnerschap te laten eindigen. Scheiding van tafel en bed is bij een geregistreerd partnerschap niet mogelijk.

Voor echtscheiding is vereist dat de relatie duurzaam is ontworcht (art. 1:154 lid 1 BW). Uit het feit dat art. 1:154 BW niet van overeenkomstige toepassing is verklaard bij ontbinding van een geregistreerd partnerschap, kan worden opgemaakt dat duurzame ontwrichting niet vereist is bij een gemeenschappelijk verzoek.⁵⁸

4.1.1 Gemeenschap van goederen

Zodra een huwelijk dan wel een geregistreerd partnerschap wordt voltrokken, ontstaat er tussen de echtgenoten/partners van rechtswege een algehele gemeenschap van goederen.⁵⁹ Deze gemeenschap omvat op grond van art. 1:94 leden 1 en 2 BW zowel baten als lasten. Als hoofdregel geldt dat alle tegenwoordige en toekomstige goederen en schulden in de gemeenschap vallen. Partijen kunnen echter bij huwelijkse voorwaarden dan wel partnerschapsvoorwaarden van de wettelijke gemeenschap van goederen afwijken en de omvang van de gemeenschap beperken (art. 1:93 BW).

Door scheiding wordt deze gemeenschap van goederen op grond van art. 1:99 lid 1 sub a en b BW van rechtswege ontbonden. Op grond van art. 1:100 lid 1 BW hebben de partijen een gelijk aandeel in de ontbonden gemeenschap, tenzij anders bepaald bij huwelijkse voorwaarden of bij een overeenkomst die tussen de echtgenoten bij geschrift is gesloten met het oog op de aanstaande ontbinding van de gemeenschap anders dan door de dood of ten gevolge van opheffing bij huwelijkse voorwaarden. Uit dit artikel volgt dat voorafgaand aan het indienen van een verzoek tot scheiding een convenant opgesteld kan worden waarin partijen de verdeling van de gemeenschap regelen. Indien partijen in algehele gemeenschap van goederen gehuwd zijn, kunnen zij dus zelf bepalen hoe de gemeenschap verdeeld

⁵⁵ Voor een uitwerking van het interview met mevrouw mr. M.I.W.E. Hillen-Muns: zie bijlage 1.

⁵⁶ Voor een uitwerking van het interview met mevrouw mr. C. de Witte-Willemse: zie bijlage 2.

⁵⁷ Voor een uitwerking van het interview met mevrouw mr. A. Wakker: zie bijlage 3.

⁵⁸ Van Mourik & Nuytinck 2009, p. 135.

⁵⁹ Art. 1:80b BW verklaart titels 6, 7 en 8 BW van overeenkomstige toepassing op het geregistreerde partnerschap. Dit wordt hier dus niet apart behandeld.

wordt. Indien partijen op huwelijkse voorwaarden zijn gehuwd, vindt de verdeling plaats op basis van die huwelijkse voorwaarden. Er zal dan ook een verrekening van inkomsten of van vermogen plaatsvinden die bij voorwaarden als bedoeld in Afdeling 2, van Titel 8 Boek 1 BW is overeengekomen. Indien er sprake is van huwelijkse voorwaarden met daarbij een beperkte gemeenschap (art. 1:123 e.v. BW) dan kan in het convenant nog wel een verdeling vastgesteld worden ten aanzien van de gemeenschappelijke goederen.

4.1.2 Speciale regelingen

In het Burgerlijk Wetboek zijn speciale regelingen opgenomen betreffende het einde van een huwelijk respectievelijk een geregistreerd partnerschap. Titel 9 van Boek 1 BW betreft de ontbinding van het huwelijk en titel 10 van Boek 1 BW regelt de scheiding van tafel en bed alsmede de ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed.

De artikelen 1:80c lid 1 sub d BW en 1:80e BW zijn van toepassing op de ontbinding van het geregistreerd partnerschap. Hierin worden alle - voor dit onderzoek - relevante artikelen betreffende echtscheiding van overeenkomstige toepassing verklaard.⁶⁰

Op grond van bovenvermelde artikelen zijn er een aantal zaken die aandacht behoeven bij een scheiding. Het betreft de volgende zaken:

a. Pensioenverevening

Art. 1:155 BW verwijst naar de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding.⁶¹ De pensioenrechten waarop deze wet betrekking heeft alsmede de daarmee verband houdende rechten op nabestaandenpensioen vallen niet in een huwelijksgemeenschap (art. 1:94 lid 4 BW). Op grond van deze wet wordt het ouderdomspensioen bij helfte gedeeld, voor zover dit is opgebouwd tijdens het huwelijk. Het nabestaandenpensioen blijft buiten de verevening. De toepasselijkheid van deze wet kan echter worden uitgesloten bij huwelijkse voorwaarden of bij scheidingsconvenant (art. 1:155 BW jo. art. 2 lid 1 Wet verevening pensioenrechten bij scheiding).⁶²

Aan de pensioenuitvoerder moet binnen twee jaar na de scheiding gemeld worden dat cliënten gescheiden zijn. Dit is mogelijk met het formulier 'Mededeling van scheiding in verband met verdeling van ouderdomspensioen'.⁶³

b. Alimentatie (art. 1:157 – 1:160 BW)

Echtgenoten/geregistreerde partners zijn verplicht elkaar het nodige te verschaffen (art. 1:81 jo. 1:80b BW). Deze plicht gaat door scheiding over in een solidariteit.⁶⁴ Indien een van beide partners te weinig inkomsten tot zijn levensonderhoud heeft en zich ook niet in redelijkheid kan verwerven dan kan hij of zij alimentatie krijgen van de ex-partner.

De wettelijke maatstaven voor de vaststelling van alimentatie zijn behoefte, draagkracht en andere omstandigheden. De partners kunnen afspraken met elkaar maken over de alimentatie die in het convenant vastgelegd worden. Het convenant mag de wettelijke maatstaven miskennen. Indien partijen deze maatstaven echter hebben willen volgen, maar deze 'grof' hebben miskend, is art. 1:401 lid 5 BW van betekenis. Het convenant kan dan door de rechter worden gewijzigd, maar hij moet daarbij wel terughoudendheid betrachten.⁶⁵ Degene die de alimentatie betaalt, moet dit maximaal twaalf jaar doen. Partijen mogen echter ook afspreken dat die termijn langer dan wel korter duurt.⁶⁶

De scheidingszaken die de notaris zal mogen gaan behandelen betreffen partners zonder minderjarige kinderen. Het is echter zo dat ouders verplicht zijn te voorzien in de kosten van levensonderhoud en studie van hun (stief)kinderen tot ze 21 jaar zijn (art. 1:395a BW). Hierover kunnen afspraken vastgelegd worden in het convenant. Bijvoorbeeld dat het geld

⁶⁰ Om de leesbaarheid van deze paragraaf te verhogen is ervoor gekozen het geregistreerd partnerschap niet apart te behandelen.

⁶¹ Dit artikel is niet van toepassing op de ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed.

⁶² Van Mourik & Nuytinck 2009, p. 133-134.

⁶³ Ministerie van Justitie, 'Mededeling van scheiding in verband met verdeling van ouderdomspensioen', <www.rechtspraak.nl/Naar-de-rechter/Formulieren/Documents/Ouderdomspensioen.pdf>, 1 mei 2011.

⁶⁴ Van Mourik & Nuytinck 2009, p. 139.

⁶⁵ Van Mourik & Nuytinck 2009, p. 143; HR 12 september 2003, NJ 2004, 6, m.nt. SFMW.

⁶⁶ Van Mourik & Nuytinck 2009, p. 144.

rechtstreeks naar het kind wordt overgemaakt, tenzij het kind nog bij een van de ouders inwoont. De ouders kunnen in het convenant eveneens afspreken dat de kinderalimentatie ook nog na het 21^e levensjaar voortduurt.⁶⁷

c. Inschrijving echtscheidingsbeschikking (artt. 1:163, 1:173 en 1:183 BW)

Hierover meer bij het formele deel van het scheidingstraject.

d. Gebruik voormalige echtelijke woning

In art. 1:165 lid 1 BW (echtscheiding) en art. 1:175 lid 1 BW (scheiding van tafel en bed) is bepaald dat een van de partijen aan de rechter kan verzoeken om de voormalige echtelijke woning nog zes maanden na inschrijving van de beschikking te mogen bewonen en er gebruik van te maken evenals de daarbij behorende inboedel. Aangezien het onderhavige wetsvoorstel min of meer impliceert dat partijen het met elkaar eens zijn, ligt het meer in de lijn om hier onderling afspraken over te maken.

4.1.3 Het convenant

In de voorgaande paragrafen is uiteengezet wat er in de wet geregeld is in verband met een scheiding en over welke zaken partijen afspraken kunnen maken.

Bij een gezamenlijk verzoek tot scheiding is het gebruikelijk dat er een scheidingsconvenant wordt opgesteld alvorens het verzoek tot scheiding bij de rechter in te dienen.⁶⁸ Zoals in paragraaf 4.1.1 is vermeld zal dit convenant opgesteld moeten zijn voor de scheiding wordt uitgesproken als partijen een andere verdeling wensen in het geval van een gemeenschap van goederen. In de wet is niet geregeld dat het verplicht is om een convenant op te stellen bij een gemeenschappelijk verzoek. Volgens Wakker zou een reden om dit niet te doen kunnen zijn dat partijen willen voorkomen dat de inhoud van het convenant bekend wordt aan derden.

Partijen kunnen ook alleen de scheiding verzoeken en later de gevolgen van de scheiding regelen. Volgens De Witte-Willemse zijn dit echter zaken die niet bij de notaris terecht zullen komen, omdat een dergelijke volgorde er blijk van geeft dat partijen het niet met elkaar eens zijn. Deze partijen zullen daarvoor naar de advocaat stappen. Hillen-Muns stelt dat er problemen kunnen ontstaan als het convenant pas wordt opgesteld nadat het verzoek is ingediend, wat ervoor kan zorgen dat alsnog een advocaat ingeschakeld moet worden. Omdat dit niet handig is, verdient het aanbeveling om eerst het convenant op te stellen. De wet bepaalt niet dat de tussenkomst van de notaris is vereist bij het opstellen van een convenant.⁶⁹ Partijen kunnen desgewenst zelf een convenant opstellen. Het is volgens De Witte-Willemse echter de vraag of de notaris een dergelijk convenant wel in zal dienen bij de rechtbank. De notaris weet dan namelijk niet of partijen elkaar wel goed geïnformeerd hebben. Met andere woorden, of er wel sprake is van 'informed consent' (zie paragraaf 3.4.2). Het is ook mogelijk dat het convenant onder dwang tot stand is gekomen. De notaris zal daarom gesprekken met partijen moeten voeren om na te kunnen gaan of over alle, in voorgaande paragrafen vermelde, aspecten op een juiste wijze overeenstemming is bereikt. Wakker heeft bovendien aangegeven dat haar kantoor het belangrijk vindt om een considerans op te nemen in het convenant. Daarin wordt opgenomen waarom er voor een bepaalde afspraak is gekozen en wat de bedoeling van partijen is geweest. Als er na het uitspreken van de scheiding problemen ontstaan over een bepaalde afspraak dan kan de bedoeling van partijen van groot belang zijn.

Om een correct convenant in te kunnen dienen bij de rechtbank moet de notaris dus allereerst besprekingen met partijen voeren over (minstens) alle aspecten die in voorgaande paragrafen vermeld staan. Vervolgens moet het convenant worden opgesteld, tenzij partijen zelf een convenant op hebben gesteld dat de notaris na controle akkoord bevonden heeft. Het voordeel van een convenant in de vorm van een notariële akte is dat een grosse van deze akte gelijk een executoriale titel oplevert voor de uit het convenant blijkende

⁶⁷ 'Alimentatie (29): Stopt het altijd als een kind 21 jaar wordt?', <www.jurofoon.nl/nieuws/weblog.asp?id=3802>, 11 april 2011.

⁶⁸ Van Mourik & Nuytinck 2009, p. 142.

⁶⁹ Schonewille 2009, p. 599.

vorderingsrechten van partijen over en weer (zie art. 49 lid 1 sub a jo. 1 lid 1 sub f Wna). Die rechten kunnen met de grosse rechtstreeks worden afgedwongen zonder tussenkomst van de rechter. Dit is een groot voordeel ten opzichte van de convenanten die advocaten opstellen.

4.1.4 Nationaliteitsvereiste

Alvorens over te kunnen gaan tot het formele deel van het scheidingstraject moet de notaris nagaan of wordt voldaan aan het nationaliteitsvereiste om een scheiding aan te mogen vragen bij de Nederlandse rechter.

Indien partijen niet beiden de Nederlandse nationaliteit bezitten dan moet ten minste een van hen de gewone verblijfplaats in Nederland hebben (art. 4 Rv). Indien partijen in het buitenland getrouwd zijn en het huwelijk in Nederland bij de burgerlijke stand van hun woonplaats hebben ingeschreven dan geldt dit als een Nederlands huwelijk. De Nederlandse scheiding is dan van toepassing.⁷⁰

4.2. De verzoekschriftprocedure

Gezien de termen die gehanteerd worden in de artikelen 1:150 BW – 1:183 BW moet de verzoekschriftprocedure gevolgd worden. De wet regelt de verzoekschriftprocedure in eerste aanleg in de artikelen 261-291 Rv. Tevens gelden de algemene bepalingen van de artikelen 1-77 Rv. Naast de basisregeling zijn er ten aanzien van scheidingszaken bijzondere regelingen. Deze zijn terug te vinden in het formele recht, te weten art. 815 e.v. Rv en in de landelijk geldende Procesreglementen, te weten het Procesreglement Scheiding (PS).⁷¹

Alvorens een zaak aanhangig te maken is van belang om te weten bij welke rechter dit moet gebeuren. Op grond van art. 42 Wet RO is de rechtbank bevoegd. Aangezien de wet niet uitdrukkelijk de kantonrechter als bevoegde rechter aanwijst, worden scheidingszaken behandeld door de sector civiel.

Op grond van art. 262 aanhef onder a. Rv is vervolgens bevoegd de rechter van de woonplaats van één van de verzoekers dan wel, als zodanige woonplaats in Nederland niet bekend is, de rechter van het werkelijk verblijf van een van hen.

4.2.1 De scheidingsprocedure

Op basis van voormelde wetsartikelen, het Procesreglement Scheiding en het interview dat plaats heeft gevonden met mevrouw Wakker wordt nu de scheidingsprocedure uiteengezet. Hierbij moet in ogenschouw worden genomen dat op grond van art. 828 Rv op een ontbinding (art. 1:80c lid 1 sub d BW) van een geregistreerd partnerschap de bepalingen over de rechtspleging in scheidingszaken van overeenkomstige toepassing zijn. Hier zal dus niet afzonderlijk aandacht aan worden besteed.

Stap 1: Indiening verzoekschrift

De notaris moet een gezamenlijk verzoekschrift opstellen waarin de scheiding voor partijen aangevraagd wordt. In art. 815 jo. 278 lid 1 Rv jo. 2.2 sub b. PS staat vermeld wat de inhoudelijke vereisten zijn waaraan het verzoekschrift moet voldoen:

- voornamen, naam en woonplaats of, bij gebreke van een woonplaats in Nederland, het werkelijk verblijf van de verzoekers;
- een duidelijke omschrijving van het verzoek en de gronden waarop het berust;
- het Burger Service Nummer (BSN) van partijen.

Op grond van het beoogde art. 815 lid 8 jo. 278 lid 3 Rv wordt het verzoekschrift ondertekend door een notaris en geldt zijn kantoor als gekozen woonplaats van de verzoeker.

⁷⁰ Rijksoverheid, 'Hoe vraag ik een echtscheiding aan?', <www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/vragen-en-antwoorden/ho-vraag-ik-een-echtscheiding-aan.html>, 15 april 2011.

⁷¹ Procesreglement Scheiding, 10^e druk (mei 2011).

De notaris dient vervolgens het verzoekschrift, met bijlagen en in tweevoud, in bij de griffie van de rechtbank (art. 278 lid 2 Rv en art 2.1 PS). Art. 1.1 PS bepaalt dat advocaten stukken en berichten via het elektronische familiejournaal indienen. Het ligt voor de hand dat ook notarissen toegang zullen verkrijgen tot het elektronisch familiejournaal van de rechtbanken. Hillen-Muns heeft aangegeven dat de KNB deze mogelijkheid zal gaan onderzoeken als het wetsvoorstel wordt aangenomen.

Bij het indienen van het verzoekschrift moeten op grond van art. 815 lid 5 Rv en art. 2.2 PS, de volgende stukken worden overgelegd:

- een afschrift van de huwelijksakte;
- als in het verzoekschrift het BSN van beide partijen niet staat vermeld, kopieën van hun identiteitsbewijzen;
- de processtukken die betrekking hebben op de voorlopige voorzieningen, bedoeld in de artikelen 822 en 823 Rv, indien deze zijn gevraagd;
- indien het een verzoek tot ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed betreft: een authentiek afschrift van de rechterlijke uitspraak waarbij de scheiding van tafel en bed is uitgesproken.

Al deze bescheiden moeten zijn gedateerd en gewaarmerkt. De bescheiden mogen ook niet langer dan drie maanden voor indiening van het verzoekschrift zijn afgegeven (art. 2.2 PS). Op grond van art. 819 Rv kan een convenant geheel of gedeeltelijk in de beschikking opgenomen worden. Bij indiening van het verzoekschrift kan dan naar het convenant verwezen worden of opneming worden verzocht. Zoals in paragraaf 4.1.3 is vermeld zal dit in de praktijk (bijna) altijd het geval zijn. Het convenant moet in dat geval in drievoud worden overgelegd, waaronder het origineel (art. 2.2 PS).

Als er voorlopige voorzieningen (zie hieronder meer over dit onderwerp) zijn gevraagd dan moet het zaaknummer van die procedure worden vermeld (art. 2.2 PS).

Op het niet-nakomen van bovenvermelde voorschriften stelt de wet overigens geen sanctie.

In art. 2.3 PS staat vermeld dat de griffie een ontvangstbevestiging naar de advocaat verstuurt zodra zij het verzoekschrift heeft ontvangen en ingeschreven. Deze bepaling zal bij inwerkingtreding van het onderhavige wetsvoorstel aangepast moeten worden. Vermeld moet worden dat de ontvangstbevestiging aan de notaris wordt toegezonden als deze het verzoekschrift heeft ingediend.

In de ontvangstbevestiging wordt ook aangegeven of vermeldingen of bescheiden ontbreken. Als dat het geval is dan moeten deze ontbrekende vermeldingen/bescheiden binnen vier weken zijn toegevoegd (art. 2.3 PS).

Indien binnen deze vier weken de verzoekers niet aan de verplichtingen van art. 2.2 PS hebben voldaan, kunnen ze niet-ontvankelijk worden verklaard in hun verzoek als er niet voor de afloop van de termijn schriftelijk klemmende redenen zijn aangevoerd.

Stap 2: De zitting

Art. 279 lid 1 Rv bepaalt dat de rechter een datum vaststelt voor de behandeling ter terechtzitting als alle stukken bij de rechtbank binnen zijn. Op grond van art. 818 Rv kan hier echter vanaf worden gezien. In de memorie van toelichting heeft Hirsch Ballin ook al aangegeven dat in de gevallen die de notaris mag gaan behandelen het zelden voor zal komen dat de rechter nog behoefte heeft aan mondelinge behandeling.⁷² De Witte-Willemse en Wakker geven ook beiden aan dat een mondelinge behandeling (in principe) nooit voor zal komen.

Indien er echter wél een mondelinge behandeling plaats zal vinden dan roept de griffier partijen hiervoor op (art. 271-277 Rv). Op grond van het beoogde art. 818 lid 7 Rv verschijnt de opgeroepene in persoon of, in afwijking van art. 279 lid 3 Rv, bij notaris, waarbij de rechter verschijning in persoon kan bevelen. De opgeroepene die in persoon verschijnt, mag

⁷² *Kamerstukken II 2008/09, 31 714, nr. 3, p. 5.*

zich op grond van art. 279 lid 3 Rv laten bijstaan door zijn raadsman. Op grond van het beoogde art. 818 lid 7 Rv is de raadsman in dat geval de notaris.

Als partijen niet uitdrukkelijk in persoon opgeroepen worden, mag de notaris partijen op die mondelinge behandeling vertegenwoordigen en hoeven ze niet aanwezig te zijn.⁷³

Stap 3: Hoger beroep en cassatie

Nadat de rechter de scheiding heeft uitgesproken respectievelijk de beschikking heeft afgegeven, heeft de notaris geen bevoegdheid meer om op te treden als procesvertegenwoordiger of raadsman. Het onderhavige wetsvoorstel regelt namelijk niets over hoger beroep (art. 359 Rv) en cassatie (art. 426a Rv). Indien partijen het niet eens zijn met de uitspraak van de rechter zal dus een advocaat ingeschakeld moeten worden om hoger beroep in te stellen.⁷⁴

Het is overigens niet duidelijk waarom er niet voor is gekozen de notaris bevoegd te maken om hoger beroep in te stellen. Uit analyse van de parlementaire documenten is gebleken dat dit onderwerp geen enkele keer aan bod is gekomen.

Stap 4: De scheiding definitief maken

De beschikking moet binnen zes maanden na de dag waarop hij in kracht van gewijsde is gegaan (ofwel onherroepelijk is geworden) ingeschreven worden bij de burgerlijke stand (art. 1:163 lid 1 BW, zie voor ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed art. 1:183 BW). Op grond van art. 2 Verordening beroeps- en gedragsregels (Vbg), opgesteld door de KNB, moet de notaris hiervoor zorg dragen. De notaris mag de gestelde termijn niet overschrijden anders verliest de beschikking haar rechtskracht en blijft het huwelijk/geregistreerde partnerschap in stand (art. 1:163 lid 3 BW).

Om een scheiding van tafel en bed definitief te maken, moet de rechtbank, op verzoek, de beschikking inschrijven in het huwelijksgoederenregister. De notaris moet hierbij ook een termijn van zes maanden in acht houden anders verliest de beschikking haar rechtskracht (art. 1:173 leden 1 en 3 BW).

Zowel Wakker als De Witte-Willemse geven aan dat bij een gezamenlijk verzoek tot scheiding in de meeste gevallen een akte van berusting wordt opgesteld door de behandelend advocaat. Zie hiervoor ook art. 359 lid 1 Rv, waaruit blijkt dat er na berusting geen hoger beroep meer open staat tegen de eindbeschikking. Partijen sluiten zo dus bij voorbaat de mogelijkheid om tegen de uitspraak van de rechter in beroep te gaan uit. Door het ondertekenen van voormelde akte geven partijen aan in te stemmen met de uitgesproken scheiding. Wakker geeft aan dat voor beide partijen een akte van berusting opgesteld moet worden. De akte houdt bovendien een verzoek tot inschrijving van de beschikking in.

Zodra de advocaat de akten terug heeft ontvangen, stuurt hij deze samen met de beschikking naar de gemeente met het verzoek om de beschikking in te laten schrijven in de registers van de burgerlijke stand. Dit versnelt het proces, omdat anders gewacht moet worden met inschrijving tot de termijn om hoger beroep in te stellen is verstreken.⁷⁵

Het verdient dan ook aanbeveling om als notaris eveneens voor beide partijen een akte van berusting op te stellen.

4.2.2 Voorlopige voorzieningen

Voorlopige voorzieningen zijn 'ordemaatregelen' voor de duur van het geding.⁷⁶ Uit art. 821 lid 1 Rv blijkt dat deze voorzieningen niet kunnen worden gevraagd bij een procedure tot ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed.

⁷³ Schaafsma-Beversluis 2009, p. 463.

⁷⁴ Schaafsma-Beversluis 2009, p. 463; Salomons 2010, p. 71.

⁷⁵ 'Hoe moet ik een echtscheiding aanvragen?', <www.judex.nl/rechtsgebied/familie_&_echtscheiding/echtscheiding/artikelen/681/ho-moet-ik-een-echtscheiding-aanvragen_.htm>, 20 april 2011.

⁷⁶ Van Mourik & Nuytinck 2009, p. 137.

Op grond van het beoogde art. 821 lid 5 Rv mag de notaris een gemeenschappelijk verzoek om voorlopige voorzieningen ondertekenen en indienen bij de rechtbank. Partijen kunnen in dat geval ook bij notaris ter zitting verschijnen of zich door een notaris als raadsman terzijde laten staan. De voorlopige voorzieningen moeten op grond van art. 3.2 PS bij afzonderlijk verzoekschrift worden gevraagd. Zij mogen dus niet in het verzoek tot scheiding opgenomen worden.⁷⁷ Er kan om worden gevraagd voorafgaand aan, tijdens en zelfs nog na afloop van een scheidingsprocedure (art. 821 jo. 826 Rv). Als de voorlopige voorzieningen voorafgaand aan de scheidingsprocedure zijn gegeven, vervallen ze als het verzoek tot scheiding niet binnen vier weken na de uitspraak van de voorlopige voorzieningen is ingediend (art. 821 lid 4 Rv).

Op grond van art. 824 lid 2 jo. 821 lid 5 Rv (nieuw) is de notaris ook bevoegd om een gemeenschappelijk verzoek tot wijziging van de voorlopige voorzieningen in te dienen. Wijziging (of intrekking) is mogelijk indien de omstandigheden na dagtekening van de beschikking in zodanige mate zijn gewijzigd of indien bij het geven van de beschikking in zodanige mate van onjuiste of onvolledige gegevens is uitgegaan, dat, alle betrokken belangen in aanmerking genomen, de voorziening niet in stand kan blijven (art. 824 lid 2 Rv). Voor de wijzigingsprocedure gelden dezelfde voorschriften als voor de eerdere procedure waarin de voorziening was verkregen (art. 824 lid 2 jo. 821 leden 2 tot en met 5 Rv). Zowel De Witte-Willemse als Wakker geven aan dat in de praktijk niet om voorlopige voorzieningen wordt verzocht bij gemeenschappelijke verzoeken. Hillen-Muns geeft het voorbeeld dat een van partijen een huurwoning nodig heeft voor de loop van de procedure. Door middel van de voorlopige voorziening zal hij dan aan een urgentiebewijs kunnen geraken.

4.2.3 Nevenvoorzieningen

In de memorie van toelichting is opgemerkt dat de notaris zal mogen verzoeken om nevenvoorzieningen, maar dat aanpassing van art. 827 Rv daarvoor niet nodig is.⁷⁸ Art. 827 lid 1 Rv geeft een (niet-limitatieve) opsomming van de nevenvoorzieningen die verzocht kunnen worden voor het geval de scheiding wordt uitgesproken. Het betreft een regeling omtrent alimentatie, verdeling van de gemeenschap, het gebruik van de woning of andere voorzieningen die voldoende samenhang vertonen met het verzoek tot scheiding. Zoals uit paragraaf 4.1 blijkt en door zowel Hillen-Muns als De Witte-Willemse wordt aangegeven, zijn dit echter zaken waarover afspraken in het convenant vastgelegd worden.

4.3 Feitelijke verdeling

In het convenant wordt vastgelegd hoe de gemeenschap verdeeld zal worden. Na de inschrijving van de beschikking zal hieraan uitvoering moeten worden gegeven. Hiervoor is de regeling van Titels 4, 5 en 7 van Boek 3 BW van belang. Zo bepaalt art. 3:186 lid 1 BW dat voor de overgang van het aan ieder van de deelgenoten toegedeelde een levering is vereist op dezelfde wijze als voor overdracht is voorgeschreven. Dit is met name van belang voor de verdeling van onroerende zaken, zoals de koopwoning. Op grond van art. 1:89 lid 1 BW geschiedt de levering hiervan door een daartoe bestemde, tussen partijen opgemaakte notariële akte, gevolgd door de inschrijving daarvan in de daartoe bestemde openbare registers. Tevens is art. 3:98 BW van belang. Uit dit artikel volgt dat de hypotheek die is gekoppeld aan de koopwoning ook door middel van een notariële akte wordt overgedragen. De eventueel daaraan gekoppelde polis(sen) van levensverzekering worden daarbij eveneens verdeeld.

Indien er sprake is van aandelen in een onderneming zullen deze ook bij notariële akte van verdeling en levering overgedragen moeten worden (art. 2:86 BW voor een naamloze vennootschap en art. 2:196 BW voor een besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid).

⁷⁷ Schaafsma-Beversluis 2009, p. 463.

⁷⁸ *Kamerstukken II* 2008/09, 31 714, nr. 3, p.5.

De feitelijke verdeling van voormelde zaken moet dus op grond van bovenvermelde artikelen bij de notaris plaatsvinden. Het is daarom aan te merken als een gebruikelijke notariële dienst.

4.4 Conclusie

Op het scheidingstraject is zowel het materiële- als het formele recht van toepassing. De notaris dient al deze regels in ogenschouw te nemen bij zijn nieuwe bevoegdheden. Een scheiding brengt een aantal gevolgen met zich mee waarover partijen het eens dienen te worden. Het is hierbij gebruikelijk dat partijen afspraken over deze gevolgen vastleggen in een convenant alvorens een gemeenschappelijk verzoek tot scheiding in te dienen. De notaris zal (een of) meerdere besprekingen met partijen moeten voeren waarbij hij ze, op basis van de verplichting tot informed consent, volledig moet informeren over de gevolgen van de scheiding. Het gaat dan met name om de afwikkeling van het goederenrechtelijke regime, het pensioen en de alimentatie. Verder zal het gebruik van de voormalige gemeenschappelijke woning ter sprake moeten komen. Vervolgens zal de notaris naar aanleiding van deze bespreking(en) een convenant opstellen waarin de gemaakte afspraken vastgelegd worden.

Zodra het convenant is opgesteld en ondertekend start de procedure bij de rechter. Ten aanzien van deze procedure zijn de artikelen in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering van belang. Daarnaast gelden de bepalingen uit het Procesreglement Scheiding van de rechtbanken.

De notaris moet een gemeenschappelijk verzoekschrift indienen, waarbij verzocht zal worden om het convenant in de beschikking op te nemen. De rechter hoeft dan de afspraken enkel nog te bekrachtigen.

De procedure zal in de praktijk geheel schriftelijk verlopen. Het komt namelijk zelden voor dat de rechter een mondelinge behandeling gelast. Ook van voorlopige voorzieningen is zelden sprake. Van een verzoek tot nevenvoorziening(en) is eveneens zelden sprake, omdat afspraken over de betreffende onderwerpen in het convenant opgenomen worden.

Na de uitspraak van de rechter moet de notaris zorg dragen voor tijdige inschrijving van de beschikking in de registers van de burgerlijke stand. Daarbij verdient het aanbeveling om voor beide partijen een akte van berusting op te stellen. Als partijen deze akte ondertekenen hoeft namelijk niet de termijn afgewacht te worden waarin hoger beroep mogelijk is. Na de inschrijving van de beschikking zal nog uitvoering gegeven moeten worden aan de door partijen vastgestelde verdeling van de gezamenlijke baten en lasten. De notaris moet daarbij zorg dragen voor de verdeling en levering van de gemeenschappelijke woning met de daaraan gekoppelde hypothe(e)k(en) en eventuele polissen en/of gemeenschappelijke aandelen in een onderneming.

5 Opvattingen over wetsvoorstel 31 714

Om goed vast te kunnen stellen wat de implicaties zijn van invoering van wetsvoorstel 31 714 is het niet alleen van belang om te weten wat de achtergrond en de inhoud van dit wetsvoorstel zijn. Het is ook belangrijk om na te gaan welke opvattingen deskundigen over dit wetsvoorstel hebben. Op deze manier kan in kaart gebracht worden of er eventueel knelpunten bestaan bij het bewandelen van het scheidingstraject zoals dat in voorgaand hoofdstuk uiteen is gezet. Deze deskundigen hebben kennis van de praktijk en hebben er een duidelijk zicht op of de beoogde nieuwe bevoegdheden wel of juist niet aan de notaris verleend zouden moeten worden. In dit hoofdstuk zullen daarom allereerst de opvattingen van een aantal deskundige organisaties en vervolgens van een aantal specialisten worden behandeld.

5.1 Organisaties

Voordat het wetsvoorstel bij de Tweede Kamer werd ingediend, is ze ter advisering voorgelegd aan een aantal organisaties. De KNB, de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (NVvR) en de Raad voor Rechtsbijstand stemden ermee in. De KNB heeft in haar adviesbrief aangegeven dat in het kader van de flits scheiding veel scheidende paren de weg naar de notaris hebben gevonden. Binnen het notariaat is mede daardoor een kring van goed opgeleide en ervaren scheidingsbemiddelaars ontstaan. Zij geeft ook aan dat de notaris van huis uit een bemiddelende rol in het tot stand brengen van overeenkomsten heeft. De notaris is volgens haar gewend aan het maken van overeenkomsten tussen mensen met verschillende belangen en kent zijn zorgplicht daarin.⁷⁹

De Raad voor de rechtspraak, de Nederlandse Orde van Advocaten (NOvA) en de vereniging Familierecht Advocaten Scheidingsbemiddelaars (vFas) hebben echter hun bedenkingen geuit. De vFas is vooral van mening dat er geen nieuwe groep rechtshulpverleners bevoegd zou moeten worden tot het indienen van echtscheidingsverzoeken. Zij heeft geadviseerd in ieder geval de bevoegdheid te beperken tot de VMSN-gespecialiseerde notarissen die zich hebben gekwalificeerd volgens de vFAS-eisen voor familierechtspecialisten.

De NOvA en de Raad voor de rechtspraak hebben de voordelen van de bestaande specialisatie binnen de advocatuur benadrukt. Deze Raad heeft daarbij opgemerkt dat de bestaande procedure als eenvoudig te bestempelen is en dat niet valt in te zien welke verdere vereenvoudiging het wetsvoorstel met zich mee zou brengen.⁸⁰

De Raad heeft daarbij waarschijnlijk niet vanuit de scheidende partijen gedacht. Voor hen is het wel degelijk eenvoudiger slechts één juridische deskundige te hoeven inschakelen. Dat de procedure al eenvoudig is, is daarbij juist een reden om naast de advocatuur ook het notariaat procesbevoegd te maken. De juridische kennis is al aanwezig en wordt al gebruikt. Daar komt dan slechts nog een als eenvoudig te bestempelen procedure bij. Zoals in hoofdstuk 3 is terug te lezen, hebben de bedenkingen van voormelde organisaties niet tot aanpassing van het wetsvoorstel geleid.⁸¹

Recentere opvattingen

Aan de vooravond van de aanneming van het onderhavige wetsvoorstel door de Tweede Kamer heeft de vFas nogmaals haar zorg uitgesproken. Zij is van mening dat de huidige goed functionerende scheidingsbegeleiding in Nederland verstoord wordt door notarissen toe te laten tot de rechter met scheidingsverzoeken. De notaris heeft volgens de vFas maatschappelijk gezien een wezenlijk andere rol te vervullen dan de advocaat. Volgens haar

⁷⁹ *Bijlage Kamerstukken II 2008/09, 31 714, nr. 3.*

⁸⁰ *Kamerstukken II 2008/09, 31 714, nr. 4, p. 2.*

⁸¹ *Kamerstukken II 2008/09, 31 714, nr. 3, p. 2.*

behoort de notaris de betrouwbare en publieke bewaarder te zijn van notariële akten, terwijl belangenbehartiging bij uitstek het domein van de advocaat is. Deze opmerking is uiterst vreemd te noemen aangezien het behartigen van belangen juist een taak is die de notaris van huis uit toebehoort. Blijkens art. 17 lid 1 Wna moet de notaris de belangen van alle bij de rechtshandeling betrokken partijen op onpartijdige wijze en met de grootst mogelijke zorgvuldigheid behartigen. Daarbij geldt dat zodra de notaris na het aanvaarden van een opdracht deze taak om enige reden niet meer kan vervullen, hij zich volledig terug dient te trekken (art. 4 Vbg). De advocatuur is daarentegen veel meer gericht op conflictsituaties waarbij de advocaat zich hard maakt voor de partij die zijn hulp inroept om zijn 'zaak' te winnen.

De vFas stelt bovendien dat het heldere onderscheid tussen advocaat en notaris dreigt te verdwijnen, waardoor vooral de maatschappelijke essentiële onafhankelijke en onpartijdige positie van de notaris niet meer gegarandeerd is.⁸² Ook ten aanzien van deze opmerking kan gewezen worden op art. 17 lid 1 Wna waarin behalve de eis van onpartijdigheid nog is bepaald dat de notaris zijn ambt in onafhankelijkheid moet uitoefenen. Daarbij legt hij op grond van art. 3 lid 2 Wna in zijn eed af dat hij zich zal gedragen conform de wetten, reglementen en verordeningen die op het notarisambt van toepassing zijn en dat hij zijn taak eerlijk, nauwgezet en onpartijdig zal uitvoeren.

Het VMSN geeft aan dat het wetsvoorstel een kans is om de bijzondere positie van de notaris uit te breiden. De onafhankelijke, vrijdenkende, empathische rol van de notaris zal mensen helpen om echtscheidingsproblemen op te lossen. Twee personen die naar de notaris stappen weten volgens haar dat ieders belang goed wordt beschermd. Daarbij is het maatschappelijk een mooie ontwikkeling aangezien burgers straks een alternatief voor de advocaat hebben. Een notaris werkt volgens het VMSN minder polariserend en heeft juridisch hetzelfde kwaliteitsniveau als een advocaat. Notarissen hebben alle kennis en kunde in huis om via een 'one-stop-shop-dienstverlening' gesprekken met cliënten te voeren, een convenant te maken en vervolgens de verdeling van bezittingen te regelen. Het VMSN is wel van mening dat een gespecialiseerd groter kantoor meer geschikt is voor de functie van echtscheidingsnotaris dan een 'eenpitter',⁸³ omdat men daar meer tijd kan uittrekken voor de cliënt. Het is volgens deze vereniging belangrijk dat een kantoor voor voldoende 'opvang' kan zorgen vanwege de lange besprekingen die met het scheidingstraject gemoeid gaan. Ten aanzien van deze laatste opmerking geldt dat het VMSN waarschijnlijk over het hoofd ziet dat een eenpitter ook meerdere waarnemingsbevoegde kandidaat-notarissen in dienst kan hebben. Die kandidaat-notarissen kunnen de besprekingen voeren dan wel de notaris opvangen als hij de besprekingen voert. Notarissen zullen volgens het VMSN bovendien vooral na moeten gaan of zij dit soort emotionele zaken wel kunnen en willen afhandelen. Dit is een terechte opmerking van het VMSN. Indien een notariskantoor een familiepraktijk voert, krijgt zij echter wel al vaak te maken met de afhandeling van emotionele zaken. Daarbij valt te denken aan besprekingen in verband met een op te maken verklaring van erfrecht. Bij het opstellen van testamenten kunnen ook aanvaringen ontstaan. Zo kan de nieuwe partner het er niet mee eens zijn dat de nieuwe partner in zijn of haar testament de kinderen meer prioriteit geeft dan de nieuwe partner. Bij boedelscheidingen spelen de emoties eveneens vaak hoog op. Het VMSN ziet ook niet in waarom notarissen zouden moeten procederen. Volgens haar zal de notaris zelf een afweging moeten maken of hij bij de rechtbank een toelichting wil geven op een procedure.⁸⁴

⁸² 'Familierecht Advocaten (vFas): Wetsvoorstel verstoort goede Nederlandse scheidingsbegeleiding', <rechtennieuws.nl/32409/familierecht-advocaten-vfas-wetsvoorstel-verstoort-goede-nederlandse-scheidingsbegeleiding.html>, 25 april 2011.

⁸³ Met 'eenpitter' wordt bedoeld dat één notaris de scepter zwaait.

⁸⁴ Laan 2011, p. 16-17.

5.2 Deskundigen

In de hierna volgende paragrafen worden de opvattingen van een aantal deskundigen uiteengezet. Hierbij wordt aangegeven op welk gebied de personen deskundig zijn en wat zij over het wetsvoorstel hebben gepubliceerd of tijdens een interview hebben gezegd.

5.2.1 Schaafsma-Beversluis

Mevrouw mr. E.L. Schaafsma-Beversluis is raadsheer aan het Hof 's-Hertogenbosch en universitair docente sectie Burgerlijk Recht aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Zij heeft een artikel geschreven met de titel *'Het verlenen van (beperkte) procesbevoegdheid aan de notaris in verband met gemeenschappelijke verzoeken tot echtscheiding en tot ontbinding van een geregistreerd partnerschap'*.

Haar oordeel over het wetsvoorstel is dat het toekennen van procesbevoegdheid aan de notaris niet voldoende doordacht en gemotiveerd is. Ze ziet onvoldoende argumenten vanuit de regering om de notaris procesbevoegd te maken en ze vraagt zich af waarom de bevoegdheid beperkt wordt tot echtscheidingen waarbij geen minderjarige kinderen betrokken zijn. Dit laatste aangezien ook elke advocaat bevoegd is, onafhankelijk van zijn ervaring hiermee.

Art. 815 lid 8 Rv

Schaafsma-Beversluis meent dat er procesrechtelijke problemen kunnen ontstaan die ertoe leiden dat alsnog een advocaat als procesvertegenwoordiger ingeschakeld moet worden. Zij geeft als voorbeelden dat de verzoekers niet-ontvankelijk worden verklaard in hun verzoek doordat bepaalde stukken niet tijdig overgelegd zijn of dat de rechter zich onbevoegd verklaart, omdat op grond van Verordening Brussel IIbis een rechter van een andere lidstaat bevoegd is. Als partijen het met deze uitspraken niet eens zijn dan zal het appel alsnog door een advocaat ingesteld moet worden.

Ten aanzien van haar eerste punt van kritiek kan opgemerkt worden dat de Hoge Raad van oordeel is dat het niet tijdig indienen van de gevraagde stukken niet zonder meer tot niet-ontvankelijkheid kan leiden. Dat kan slechts als de wet daar uitdrukkelijk in voorziet of als de goede procesorde een dergelijke beslissing rechtvaardigt. Een regel van het Procesreglement kan niet als een wettelijke voorziening worden aangemerkt.⁸⁵ Hiertegen zal dus niet zo snel beroep ingesteld hoeven te worden.

Daarnaast geeft Schaafsma-Beversluis aan dat het feit dat het kantoor van de notaris de woonplaats zal gelden als de gekozen woonplaats van verzoekers betekent dat de griffie daarop ingericht moet zijn en moet beschikken over een lijst van alle notarissen, zoals zij nu beschikt over een lijst van alle Nederlandse advocaten. Of een dergelijke lijst inderdaad nodig is, valt te betwijfelen. Notarissen dienen nu namelijk ook al verzoekschriften in. Daarbij valt voornamelijk te denken aan het maken en wijzigen van huwelijkse voorwaarden staande het huwelijk op grond van art. 1:119 lid 1 BW.

Art. 821 lid 5 Rv

De beoogde aanvulling op dit artikel roept enige verbazing op bij Schaafsma-Beversluis. Het indienen van een voorlopige voorziening veronderstelt volgens haar dat partijen in een conflictueuze situatie verkeren als gevolg van de scheidingsprocedure. Het is dan van belang dat die conflicten op korte termijn door de rechter beslecht worden in afwachting van de beslissingen in de scheidingsprocedure. Een gemeenschappelijk verzoek tot het treffen van voorlopige voorzieningen lijkt haar niet nuttig of noodzakelijk aangezien uit een gemeenschappelijk verzoek volgt dat partijen het met elkaar eens zijn. Tevens wordt op een gemeenschappelijk verzoek meestal al zeer snel, zonder mondelinge behandeling, beslist. Ze meent dat de rol van de notaris als procesvertegenwoordiger in het kader van het verzoek

⁸⁵ HR 5 december 2003, NJ 2005, 480 en HR 14 januari 2005, NJ 2005, 481.

om voorlopige voorzieningen in de praktijk niet tot nauwelijks aan de orde is. Datzelfde geldt ook voor de wijziging van de voorlopige voorzieningen.

Ten aanzien van de nevenvoorzieningen merkt zij op dat een gemeenschappelijk verzoek tot echtscheiding met gemeenschappelijk verzochte nevenvoorzieningen eigenlijk nooit voorkomt. Zij geeft aan dat dit wellicht het geval zal zijn als men de alimentatiebetalingen en eventuele vorderingen tot betaling in verband met overbedeling die partijen al in het echtscheidingsconvenant overeengekomen zijn, in het dictum van de beschikking vastgelegd wil zien teneinde op die wijze de zekerheid van een executoriale titel te hebben en men gehele of gedeeltelijke opneming van het convenant in de beschikking onvoldoende acht. Dit voorbeeld gaat echter niet op als de notaris het convenant opstelt, omdat de zekerheid van een executoriale titel er dan al is.

Ten aanzien van haar opmerkingen over de voorlopige- en nevenvoorzieningen kan gesteld worden dat het juist als positief ervaren kan worden dat deze voorzieningen weinig tot niet voorkomen. Het maakt de scheidingsprocedure alleen maar eenvoudiger.⁸⁶

5.2.2 Schonewille

De heer mr. F. Schonewille is als docent en onderzoeker verbonden aan het Molengraaf Instituut voor Privaatrecht en het Montaigne Centrum van de Universiteit Utrecht, voert zelfstandig praktijk als nalatenschapsmediator en scheidingsbemiddelaar en is oud-notaris. Hij heeft een artikel geschreven met als titel *'Pleidooi voor een weloverwogen positie voor de echtscheidingsnotaris en – op de valreep – voor een administratieve echtscheiding'*.

Schonewille is van mening dat het wetsvoorstel twee elkaar uitsluitende doelstellingen probeert te verenigen. Enerzijds wordt gesteld dat de notaris vanwege de eenvoud bevoegd dient te zijn om een gemeenschappelijk verzoekschrift in te dienen bij de rechtbank, anderzijds wordt deze bevoegdheid beperkt tot echtgenoten die niet verplicht zijn om een ouderschapsplan op te stellen.

Administratieve echtscheiding

Indien het argument van eenvoud dragend is geweest voor indiening van het wetsvoorstel dan prefereert Schonewille de invoering van de administratieve echtscheiding. Hij geeft aan dat indien eenvoudshalve de notaris bevoegd dient te worden om in formele zin echtscheidingen af te wikkelen voor zijn cliënten, daarbij vanzelfsprekend niet de aansluitende gang naar de rechter past. De achtereenvolgende tussenkomst van twee rijksambtenaren doet zijns inziens het argument van de eenvoud sterk verbleken. In dat geval resteert nog slechts het uit de keten vallen van de advocaat als procesvertegenwoordiger. Deze verandering is voor de gemiddelde cliënt nauwelijks merkbaar. Hij geeft aan dat als eenvoud dan blijkbaar toch niet de hoogste prioriteit heeft en rechterlijke bekrachtiging van de echtscheiding nodig is, ook als de notaris als professionele en gekwalificeerde begeleider daarvan is opgetreden, dat er dan geen reden bestaat om de notaris niet tevens bevoegdheid toe te kennen in die gevallen waarin de echtgenoten minderjarige kinderen hebben. In dat geval volgt er tenslotte nog controle door de rechter. Zijn opmerking geeft gelijk aan dat er in principe weinig mis kan gaan ten aanzien van de beoogde nieuwe bevoegdheden van de notaris aangezien de rechter hem daarbij nog controleert. Bij de flitscheiding was deze controle niet aanwezig.

Deskundigheid en werkwijze van de notaris

Schonewille geeft aan dat de keuze voor de notaris als juridische begeleider en adviseur bij scheiding een voor de hand liggende is. Aan de ene kant vanwege zijn aanwezige deskundigheid met betrekking tot de meeste rechtsgebieden die in geval van een scheiding relevant zijn. De notaris is namelijk al regelmatig als juridisch adviseur betrokken bij scheidende partijen. Hem wordt dan bijvoorbeeld om advies gevraagd bij de verdeling van

⁸⁶ Schaafsma-Beversluis 2009.

een woning of de levering van aandelen. Aan de andere kant vanwege de gebruikelijke werkwijze van de notaris. De rol van de notaris is die van onpartijdig en onafhankelijk adviseur van alle partijen. Dit hangt samen met de 'Belehrungspflicht' die hij heeft ten aanzien van de partijen. In een bekende uitspraak van de Hoge Raad wordt deze verplichting als volgt verwoord: *De functie van de notaris in het rechtsverkeer brengt immers (...) mee dat hij beroepshalve gehouden is naar vermogen te voorkomen dat misbruik wordt gemaakt van juridische onkunde en feitelijk overwicht.*⁸⁷ In deze Belehrungspflicht ligt overigens de verplichting van de notaris tot informed consent bij partijen besloten (zie paragraaf 3.4.2).⁸⁸

Daarnaast heeft de notaris in het algemeen een vergaande zorgplicht jegens de partijen die zich tot hem wenden voor het opmaken van akten en het geven van advies. Deze zorgplicht wordt in de uitspraken van de notariële tuchtrechter de laatste jaren steeds verder aangescherpt en uitgebreid. De plicht betreft zowel het proces van totstandkoming van de akte als de inhoud daarvan en vormt een nadere uitwerking van de in art. 17 lid 1 Wna opgenomen norm.⁸⁹

5.2.3 Hillen-Muns & Lhoëst

Mevrouw mr. M.I.W.E. Hillen-Muns en mevrouw mr. B.F.P. Lhoëst zijn medewerkers van het Notarieel Juridisch Bureau van de KNB. Zij hebben samen een tijdschriftartikel geschreven met als titel '*De echtscheidingsnotaris*'.

In tegenstelling tot de opvatting van Schaafsma-Beversluis geven Hillen-Muns & Lhoëst aan dat er, ook indien partijen het eens zijn, behoefte kan bestaan aan het indienen van een gezamenlijk verzoekschrift tot het treffen of wijzigen van voorlopige voorzieningen. Dit kan zo zijn in bijvoorbeeld het geval dat een van de partijen een urgentiebewijs voor een huurwoning nodig heeft.

Het feit dat de notaris niet de bevoegdheid krijgt om in hoger beroep een verzoekschrift in te dienen is geen doorslaggevend bezwaar tegen het wetsvoorstel. Hieraan zal volgens Hillen-Muns & Lhoëst namelijk slechts in hoogst uitzonderlijke gevallen behoefte bestaan. Als partijen het in de loop van de procedure of na het afgeven van de gemeenschappelijk verzochte beschikking niet meer met elkaar eens zijn dan hebben partijen toch ieder bijstand van een eigen raadsman nodig. Dit wordt overigens ook bevestigd door Staatssecretaris Teeven. De situatie is volgens hem analoog aan de situatie dat partijen één advocaat hebben. Als blijkt dat er toch commotie bestaat in de loop van de procedure dan zullen de partijen ook alsnog ieder een eigen advocaat moeten nemen. Want het is niet altijd het geval dat een van de partijen nog door kan met de oorspronkelijke advocaat.⁹⁰ Zo'n hoogst uitzonderlijk geval als hiervoor vermeld is dan dat de beschikking een fout bevat die niet met een herstelbeschikking kan worden rechtgezet. In die zeldzame gevallen is denkbaar dat een notaris een appelschrift zou willen indienen.

Het is ook geen bezwaar dat de bevoegdheden niet zullen zijn voorbehouden aan in het scheidingsrecht gespecialiseerde notarissen aangezien er geen ministerieplicht is. Volgens Hillen-Muns & Lhoëst zal het wetsvoorstel niet ingetrokken of verworpen worden aangezien de notaris in de afgelopen tien jaar al bewezen heeft een nuttige en door het publiek gewaardeerde rol in het scheidingsproces te kunnen vervullen.⁹¹

Interview met Hillen-Muns

Uit het interview dat plaats heeft gevonden met Hillen-Muns is als belangrijkste naar voren gekomen dat het vooral de eigen verantwoordelijkheid van de notaris is om al dan niet gebruik te gaan maken van de beoogde nieuwe bevoegdheden.

⁸⁷ HR 20 januari 1989, NJ 1989, 766.

⁸⁸ Salomons 2010, p. 72.

⁸⁹ Schonewille 2009.

⁹⁰ *Handelingen II* 2010/11, 58, p. 69.

⁹¹ Hillen-Muns & Lhoëst 2009.

De KNB zal wel aan haar leden mee gaan geven dat zij op grond van art. 4 van de Verordening beroeps- en gedragsregels geen werkzaamheden uit mogen voeren waar ze geen verstand van hebben.

Kantoren moeten zelf aan kunnen tonen dat zij voldoende juridisch inhoudelijke kennis hebben omtrent de aspecten die samenhangen met scheidingen. Als zij hier niet voldoende kennis van hebben en toch scheidingszaken gaan behandelen dan zullen zij bij de tuchtrechter belanden als het een keer mis gaat. De tuchtrechter zal dan aangeven dat de notaris geen gebruik had mogen maken van de beoogde nieuwe bevoegdheden.⁹²

5.2.4 Salomons

De heer prof. mr. F.R. Salomons is hoogleraar privaatrecht, in het bijzonder notarieel recht aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. Tevens is hij raadsheer-plaatsvervanger aan het Gerechtshof in Den Haag. Hij heeft een bijdrage geleverd aan het boek met als titel 'Het nieuwe scheidingsrecht'. Zijn bijdrage draagt de titel *'De rol van de notaris in echtscheidingsprocedures'*.

Salomons geeft aan dat het wetsvoorstel vanuit wetenschappelijk oogpunt interessant is, omdat zij raakt aan het domeinmonopolie van twee juridische beroepsgroepen: advocatuur en notariaat. Het procesmonopolie ligt bij de advocatuur en dat monopolie heeft belangrijke economische nadelen. Volgens Salomons spreekt een monopolie nooit vanzelf en rust daarom op degene die het inroept steeds de 'bewijslast' dat het monopolie op zijn plaats is.

Salomons vindt de argumentatie voor het wetsvoorstel wel tamelijk dun. Als het echter uitsluitend gaat om de vraag of de notaris in de in het wetsvoorstel bedoelde gevallen bevoegd kan worden gemaakt om de echtgenoten te vertegenwoordigen dan acht hij de gegeven argumentatie voldoende dragend. Hij meent dat er onvoldoende grond is om aan te nemen dat de exclusieve positie van de advocatuur in deze zaken noodzakelijk is en dat de notaris deze ook kan behandelen.

Volgens Salomons voorziet het notariële tuchtrecht al in de belangrijkste aspecten die aan de orde zijn als notarissen procesbevoegdheid krijgen bij gemeenschappelijke echtscheidingsverzoeken. Hij is dit nagegaan naar aanleiding van de adviezen die de NOvA en de vFAS hebben uitgebracht ten aanzien van het wetsvoorstel. Zij gaven namelijk aan dat het tuchtrecht van de advocaat betere waarborgen biedt voor een juiste afhandeling in gevallen dat tussen de echtgenoten alsnog onenigheid ontstaat. De notariële tuchtrechtsregels doen niet onder voor het advocatentuchtrecht volgens Salomons.

Salomons betwijfelt de opmerking van Schaafsma-Beversluis ten aanzien van de lijst met notarissen waarover de griffie zal moeten beschikken. Hij geeft aan dat verzoekschriften immers steeds ook het adres moeten vermelden van degene die het voor de verzoeker(s) indient.

Over het beoogde art. 818 lid 7 Rv merkt Salomons op dat uit de formulering dat partijen 'bij notaris' kunnen verschijnen, valt af te leiden dat deze notaris ook een andere notaris kan zijn dan de notaris die het verzoek heeft ingediend (bijvoorbeeld een kantoorgenoot).

Ten aanzien van het beoogde art. 821 lid 5 Rv vraagt ook Salomons zich af of een gemeenschappelijk verzoek zich wel leent voor het vragen van voorlopige voorzieningen aangezien deze bij uitstek bedoeld zijn voor situaties dat partijen daarover niet in overeenstemming kunnen komen. Hij geeft echter als voorbeelden aan dat wordt vastgelegd welke echtgenoot voorlopig gerechtigd zal zijn tot het gebruik van de echtelijke woning, teneinde de urgentie van de andere echtgenoot als woningzoekende te onderstrepen, of

⁹² Zie voor een uitwerking van het interview bijlage 1.

welk bedrag voorlopig aan levensonderhoud verschuldigd is, teneinde de ontvangende echtgenoot te verzekeren van een executoriale titel.⁹³

5.2.5 De Witte-Willemse

Mevrouw mr. C. de Witte-Willemse is kandidaat-notaris en tevens echtscheidingsspecialiste bij E & L Notarissen in Etten-Leur. In het interview dat met haar is gehouden, heeft zij aangegeven dat het wetsvoorstel, indien zij wordt aangenomen, een dienst zal bewijzen aan het notariaat. Het is een manier om te laten zien dat notarissen prima in staat zijn om scheidingen te verzorgen. Ze geeft wel aan dat het belangrijk is dat de (kandidaat-) notaris die de scheidingszaken zal gaan behandelen een opleiding heeft gevolgd. De onderwerpen die besproken moeten worden tijdens de gesprekken komen niet voldoende aan bod bij de beroepsopleiding voor kandidaat-notarissen. Aan mediation wordt ook geen aandacht besteedt. Het is vooral belangrijk dat diegene het leuk vindt om te doen. Er komen namelijk veel emoties bij kijken, ook al zijn partijen het met elkaar eens. Een opleiding zorgt ervoor dat de (kandidaat-)notaris thuis is in het werk dat hij of zij doet. Het voordeel van een dergelijke opleiding is ook dat er aandacht wordt besteed aan gespreksvaardigheden. De Witte-Willemse vindt het wel goed dat alle notarissen deze bevoegdheden zullen verkrijgen, omdat deze bevoegdheden ook niet slechts aan vFas-advocaten zijn toebedeeld.⁹⁴

5.3 Conclusie

Bij de deskundigen heersen verschillende opvattingen over het wetsvoorstel. De advocatuur heeft haar zorg uitgesproken. Haar argumenten kunnen echter gemakkelijk opzij geschoven worden. Het is dan ook niet ondenkbaar dat de negatieve opvatting binnen de advocatuur te maken heeft met broodnijd. Advocaten verliezen namelijk hun domeinmonopolie nu de notaris ook procesbevoegdheden zal verkrijgen op het terrein van scheidingen.

Binnen de notariële beroepspraktijk wordt er positief gereageerd op het wetsvoorstel. Het wordt vooral gezien als een mooie kans om te laten zien dat de notaris geschikt is om scheidingsproblemen op te lossen. De notaris wordt namelijk gezien als de belangenbehartiger bij uitstek. Zijn rol is die van onpartijdig en onafhankelijk adviseur van alle partijen. Dit hangt samen met de Belehrungspflicht en de zorgplicht die hij jegens partijen heeft. De notaris is bovendien juridisch net zo goed onderlegd als de advocaat. Tevens biedt het tuchtrecht van beide beroepsgroepen dezelfde tuchtrechtelijke waarborgen. Er wordt wel op gewezen dat een scheiding een emotionele kwestie is. Notarissen doen er goed aan na te gaan of ze dergelijke zaken wel kunnen en willen afhandelen. Over de bevoegdheden ten aanzien van de voorlopige voorzieningen en nevenvoorzieningen wordt zowel binnen de notariële beroepspraktijk als in de vakliteratuur opgemerkt dat van deze bevoegdheden sporadisch gebruik zal (hoeven te) worden gemaakt. Het feit dat de notaris geen bevoegdheid krijgt om hoger beroep in te stellen is geen doorslaggevend bezwaar tegen het wetsvoorstel. Hieraan zal namelijk in hoogst uitzonderlijke gevallen behoefte bestaan. Het wordt als logisch ervaren dat alle notarissen de bevoegdheden zullen verkrijgen, omdat er ook geen beperking geldt voor wat betreft vFas-advocaten en er geen ministerieplicht is. Het is vooral de eigen verantwoordelijkheid van notarissen of zij gebruik zullen gaan maken van de beoogde nieuwe bevoegdheden. Het is dus gewenst dan wel aan te raden dat de notarissen die gebruik willen gaan maken van de nieuwe bevoegdheden een opleiding zullen gaan volgen.

⁹³ Salomons 2010.

⁹⁴ Zie voor een uitwerking van het interview bijlage 2.

6 De praktijk

Om te kunnen bepalen wat de inwerkingtreding van wetsvoorstel 31 714 betekent voor de werkzaamheden van Frits von Seydlitz Notariaat, wordt in dit hoofdstuk uiteengezet met welke aspecten van het scheidingstraject het kantoor al ervaring heeft opgedaan. Deze ervaring zou namelijk van nut kunnen zijn ten aanzien van de beoogde nieuwe bevoegdheden. Daarbij is ook bekeken of er wellicht op een ander terrein dan scheidingen ervaring is opgedaan die goed gebruikt kan worden als het wetsvoorstel in werking zal treden.

6.1 Beëindiging geregistreerd partnerschap

De bevoegdheden die een notaris heeft ten aanzien van scheidingen liggen op het terrein van de beëindiging van een geregistreerd partnerschap met wederzijds goedvinden conform art. 1:80c lid 1 sub c BW. Sinds de inwerkingtreding van de Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding op 1 maart 2009 geldt daarbij het vereiste dat de partners geen minderjarige kinderen mogen hebben (art. 1:80c lid 3 BW).

De flitsscheiding was een manier voor gehuwden om zonder tussenkomst van de rechter hun huwelijk te kunnen ontbinden. Voor gehuwden was het een gemakkelijkere en goedkopere echtscheidingsprocedure en voor notariskantoren gunstig aangezien het meer cliënten genereerde. Voor wat de werkzaamheden van de notaris betreft, was het echter niets anders dan de beëindiging van een geregistreerd partnerschap met wederzijds goedvinden. Partijen moesten hun huwelijk hebben omgezet in een geregistreerd partnerschap waarna het traject van de wederzijdse beëindiging een aanvang nam. Aangezien de flitsscheiding dus in wezen gewoon een beëindiging met wederzijds goedvinden was, worden deze zaken nu dan ook samen behandeld.

De heer F.J. von Seydlitz Kurzbach (hierna te noemen: 'Von Seydlitz') is sinds juli 2002 notaris. Hij is destijds het notariskantoor Frits von Seydlitz & Partners begonnen. Deze maatschap is eind 2007 door hem opgezegd waarna hij op 1 juli 2008 het kantoor Frits von Seydlitz Notariaat (hierna te noemen: 'het kantoor') heeft geopend.

Onder het protocol van Von Seydlitz heeft veertien keer een beëindiging met wederzijds goedvinden plaatsgevonden. Daarbij zijn de betreffende akten twee keer door een waarnemend kandidaat-notaris gepasseerd. Deze kandidaat-notarissen zijn echter beiden niet meer werkzaam voor Von Seydlitz.

Omdat enkel de zaken die afgehandeld zijn door Von Seydlitz of door een van zijn huidige kandidaat-notarissen relevant zijn voor het onderzoek naar de ervaring met scheidingen, zullen de overige zaken buiten beschouwing worden gelaten.

Opmerking verdient daarbij verder dat Von Seydlitz slechts bij drie van deze beëindigingen de behandelaar van het dossier is geweest. De personen die de overige dossiers hebben behandeld, zijn thans niet meer bij hem in dienst.

De beëindiging van een geregistreerd partnerschap met wederzijds goedvinden houdt het volgende in.

Op grond van art. 1:80c lid 1 sub c BW moeten de geregistreerde partners alsmede een of meer notarissen een verklaring ondertekenen waaruit blijkt dat en op welk tijdstip partijen een **overeenkomst** tot beëindiging van het geregistreerde partnerschap hebben gesloten. Zoals in art. 1:80d lid 1 BW is bepaald, moet die overeenkomst ten minste de verklaring van beide partners betreffen dat hun geregistreerde partnerschap **duurzaam is ontworicht** en dat zij het willen beëindigen.

Verder betreft de overeenkomst, echter niet op straffe van nietigheid:

- a) de uitkering tot **levensonderhoud** ten behoeve van de geregistreerde partner die niet voldoende inkomsten tot zijn levensonderhoud heeft, noch zich in redelijkheid kan verwerven;

- b) wie van de geregistreerde partners huurder van de woonruimte die hen tot hoofdverblijf dient, zal zijn of wie van de geregistreerde partners gedurende een bij de overeenkomst te bepalen termijn het gebruik zal hebben van de **woning en de inboedel** die een van hen of hen beiden toebehoren dan wel ten gebruike toekomen;
- c) de **verdeling van enige gemeenschap** waarin de partners de registratie zijn aangegaan dan wel de **verrekening** die bij voorwaarden als bedoeld in titel 8 boek 1 BW is overeengekomen;
- d) de **verevening of verrekening van pensioenrechten**.

Op grond van art. 1:80c lid 1 sub c jo. 1:80d lid 3 BW moet de verklaring vervolgens binnen drie maanden ingeschreven worden door de ambtenaar van de **burgerlijke stand** in de daartoe bestemde registers.

Hierboven staan een aantal begrippen vet gedrukt. Dit zijn namelijk begrippen die terugkomen bij echtscheidingen en de ontbinding van een geregistreerd partnerschap (zie hoofdstuk 4). Als partijen ervoor kiezen om de notaris de overeenkomst op te laten stellen dan zullen er besprekingen plaats moeten vinden over de onderwerpen die onder a tot en met d staan vermeld. Na het ondertekenen van de overeenkomst moet deze binnen de gestelde termijn worden ingeschreven bij de burgerlijke stand.

Omdat de ervaring die is opgedaan met deze besprekingen, het opstellen van de overeenkomst en het inschrijven van de verklaring bij de burgerlijke stand van nut kan zijn met het oog op de beoogde nieuwe bevoegdheden, is het belangrijk om te weten of aan al de bovenvermelde vereisten is voldaan en alle onderwerpen behandeld zijn. Om dit na te kunnen gaan, zijn alle dossiers betreffende flitsscheidingen en beëindigingen geregistreerd partnerschap met wederzijds goedvinden geanalyseerd. Daaruit is gebleken dat in alle gevallen niet alleen de verklaring, maar ook de overeenkomst door een van de medewerkers van het notariskantoor is opgesteld.

De verklaringen voldoen allen aan de hierboven vermelde vereisten. Partijen geven daarin bovendien de opdracht aan Von Seydlitz om voor de inschrijving bij de burgerlijke stand zorg te dragen. Dit heeft bij alle dossiers binnen de gestelde termijn plaatsgevonden.

Alle overeenkomsten voldoen aan de vereisten voor wat betreft de verklaring van beide partners dat het geregistreerde partnerschap duurzaam is ontworpen en zij het willen beëindigen. De overige onderwerpen waarvan opnemings in de overeenkomst gewenst is, worden hieronder afzonderlijk uitgewerkt.

Uitkering tot levensonderhoud

Alle beëindigingsovereenkomsten bevatten een of meerdere bepalingen betreffende levensonderhoud. Bij levensonderhoud draait het om het al dan niet verschuldigd zijn van partner- en/of kinderalimentatie. Met beide soorten alimentatie is ervaring opgedaan. Partneralimentatie werd bij twee van de twaalf beëindigingen overeengekomen, waarvan bij een van deze dossiers ook kinderalimentatie werd overeengekomen. Bij een dossier is in de overeenkomst vastgelegd dat er bij nadere overeenkomst nog afspraken zouden worden vastgelegd betreffende de bijdrage in de kosten voor de kinderen. Deze nadere overeenkomst, te weten een notariële akte houdende vaststelling kinderalimentatie, is eveneens door een van de medewerkers van Von Seydlitz opgesteld en door Von Seydlitz gepasseerd. Hierbij is echter wel een advocaat ingeschakeld om de draagkracht exact te berekenen.

Bij de overige tien beëindigingen werd het zogenoemde nihilbeding van art. 1:158 BW in de overeenkomst opgenomen. Het beding van niet-wijzigbaarheid van art. 1:159 BW werd overigens in alle overeenkomsten vastgelegd.

Woonruimte/inboedel

Bij vier dossiers is in de overeenkomst een bepaling opgenomen over het gebruik van de woning en de daarbij behorende inboedel. In beide gevallen werd vastgelegd dat beide partners het feitelijk genot van de woning en inboedel zouden hebben tot het moment van de

effectuering van de verdeling. Het ontbreken van een bepaling bij de overige acht dossiers is geen probleem aangezien dit geen grond voor nietigheid oplevert (zie art. 1:80d lid 1 BW).

Verdeling

In alle overeenkomsten is een bepaling opgenomen ten aanzien van de verdeling van het gemeenschappelijke vermogen. Daarbij kwam het een keer voor dat de goederen al waren verdeeld. Bij de andere dossiers werden de baten en lasten vastgesteld en een verdeling overeengekomen. Hierbij kwam het twee keer voor dat eveneens vastgelegd werd dat de verdeling van deze gemeenschappelijke goederen uiterlijk twee maanden na de beëindiging door middel van een notariële akte van verdeling bij het kantoor plaats zou vinden. Bij een dossier werd verklaard dat de gemeenschap van goederen onderling verdeeld was met uitzondering van de koopwoning. Overeengekomen werd dat deze woning later bij het kantoor verdeeld zou worden door middel van een akte van verdeling en levering. Dit heeft later ook inderdaad plaatsgevonden. Daarnaast kwam het twee keer voor dat werd vastgelegd dat de woning verkocht zou worden waarbij werd vastgelegd hoe de opbrengst na verkoop zou worden verdeeld.

In de overeenkomst is dus een aantal keren de bepaling opgenomen dat de feitelijke verdeling en levering op het kantoor plaats zou vinden. Dit heeft later ook inderdaad plaatsgevonden. Het kantoor heeft echter niet alleen in verband met de beëindiging van een geregistreerd partnerschap ervaring opgedaan met de feitelijke verdeling. Een dergelijke verdeling moet namelijk op grond van de wet bij notariële akte plaatsvinden (zie paragraaf 4.3). Op grond van art. 21 lid 1 Wna is hij verplicht de werkzaamheden te verrichten die hem bij of krachtens de wet zijn opgedragen. Het gaat dan ook om een gebruikelijke notariële dienst. Het kantoor heeft aangegeven dat zij deze werkzaamheden regelmatig uitvoert en alle benodigde kennis daarvoor in huis heeft.

Verevening/verrekening pensioenrechten

Op een dossier na bevatten alle overeenkomsten een bepaling over het al dan niet verevenen of verrekenen van pensioenrechten. Daarbij werd in zeven gevallen overeengekomen dat er noch verevening noch verrekening plaats zou vinden. Eenmaal is er een andere regeling overeengekomen dan conform de Wet Verevening Pensioenrechten bij scheiding en eenmaal is overeengekomen de wijze van verevening pas later vast te stellen. Verevening is slechts een keer overeengekomen.

Met uitzondering van de bepalingen omtrent de woonruimte/inboedel en de pensioenrechten is dus bij alle flitsscheidingen voldaan aan de bepalingen als vermeld in art. 1:80d lid 1 sub a tot en met d BW.

Bij slechts drie van de beëindigingen zijn partijen eerst naar een mediator gegaan alvorens het kantoor de opdracht te geven de overeenkomst en de verklaring op te stellen. Het is daarbij van belang om op te merken dat partijen na het ondertekenen van de vaststellingsovereenkomst door hun mediator zijn doorverwezen naar het kantoor. Het kantoor heeft geen enkele keer partijen naar een mediator doorverwezen.

Bij de overige dossiers zijn partijen volledig begeleid door het kantoor. Daarbij is eenmaal een advocaat ingeschakeld voor de alimentatieberekening. Partijen hoefden hiervoor echter niet naar de advocaat. Dit werd onderling door de medewerker en de advocaat geregeld. Om uiteindelijk tot de overeenkomst te komen hebben partijen gesprekken op het kantoor gehad met de behandelaar van hun dossier. Partijen zijn door goed juridisch advies en begeleiding tot overeenstemming gekomen, waarna deze medewerker de afspraken in een akte heeft vastgelegd. Deze akte is vervolgens door Von Seydlitz gepasseerd.

Zoals hierboven vermeld zijn deze werkzaamheden echter slechts in drie van de twaalf gevallen door Von Seydlitz uitgeoefend. Alle andere keren betrof het een oud-medewerker. Daarbij is ook nog van belang om te vermelden dat van de drie dossiers die Von Seydlitz heeft behandeld, er bij twee dossiers eerst mediation plaats heeft gevonden. Partijen hebben

door- en na bemiddeling van hun mediators in verband met de beëindiging van hun relatie een vaststellingsovereenkomst opgesteld. In de overeenkomsten die Von Seydlitz heeft opgesteld, zijn de bepalingen over de verdeling van de baten en lasten, de alimentatie en, in een van beide gevallen, het pensioen vanuit die vaststellingsovereenkomsten opgenomen. Partijen zijn niet bij Von Seydlitz geweest voor een bespreking. De overeenkomst en de verklaring zijn opgesteld aan de hand van de vaststellingsovereenkomst van de mediator. In de overeenkomst van het derde dossier dat Von Seydlitz heeft behandeld, zijn bepalingen opgenomen over de zaken vermeld in art. 1:80d lid 1 sub a, c en d BW. Voorafgaand aan het opstellen van de overeenkomst en de verklaring heeft Von Seydlitz een bespreking gehad met partijen om de gevolgen van hun scheiding door te nemen. Dit dossier is echter uit 2004 en zijn ervaring hiermee is dus niet actueel.

Omdat Von Seydlitz slechts eenmaal partijen volledig heeft begeleid bij de beëindiging van hun geregistreerde partnerschap en deze begeleiding al in 2004 heeft plaatsgevonden, is het de vraag of hij voldoende ervaring heeft opgedaan die van nut kan zijn met het oog op de nieuwe bevoegdheden.

6.2 Ervaring met verzoekschriften

Een belangrijk onderdeel van het onderhavige wetsvoorstel is dat notarissen de bevoegdheid krijgen om een verzoekschrift in te dienen tot echtscheiding en tot ontbinding geregistreerd partnerschap. Ervaring die is opgedaan met het indienen van verzoekschriften kan van nut zijn voor het kantoor. Navraag bij de medewerkers van het kantoor en bestudering van dossiers heeft de volgende uitkomsten opgeleverd.

6.2.1 Inroepen huurbeding

Hirsch Ballin heeft bij indiening van het wetsvoorstel aangegeven dat de voorgestelde bevoegdheid voor de notaris niet nieuw is in het burgerlijk procesrecht. Hij wees hierbij op art. 549 Rv waarin is bepaald dat een verzoekschrift van de hypotheekhouder tot het verkrijgen van het verlot, bedoeld in art. 264 lid 5 van Boek 3 BW behalve door een advocaat, ook door een notaris kan worden ingediend.⁹⁵ In dat geval geldt dan ook diens kantoor als gekozen woonplaats van de verzoeker. Ervaring met deze bevoegdheid zou dus een pre zijn met betrekking tot de beoogde nieuwe bevoegdheden bij scheidingen.

Art. 549 Rv is een onderdeel van de regeling betreffende de executie door een hypotheekhouder. Frits von Seydlitz Notariaat heeft regelmatig dergelijke dossiers in behandeling. Daarbij wordt echter sporadisch het huurbeding ingeroepen aangezien er in de meeste gevallen geen sprake is van huurders. Bij de dossiers waarbij er wel een huurbeding ingeroepen moest worden, werd het verzoekschrift echter niet ingediend door de notaris, maar door een advocaat. Hierbij wordt alle relevante informatie betreffende de executie doorgestuurd naar de betreffende advocaat die vervolgens het verzoekschrift opstelt en indient bij de rechtbank.

Uit navraag bij de medewerkster van het kantoor die de executieveilingen behandelt, is gebleken dat deze werkwijze al jarenlang wordt gehanteerd. Zij heeft de werkwijze overgenomen van haar voorgangster en er nooit aan gedacht om gebruik te maken van de bevoegdheid om zelf het verzoekschrift in te dienen bij de rechtbank. Zij is ook niet van plan om in de (nabije) toekomst zelf het verzoekschrift in te gaan dienen.

Deze bevoegdheid kan het kantoor dus niet van nut zijn bij invoering van de nieuwe bevoegdheden ten aanzien van scheidingen aangezien er geen ervaring mee op is gedaan.

6.2.2 Huwelijkse voorwaarden

Op grond van art. 1:115 lid 1 BW moeten huwelijkse voorwaarden bij notariële akte worden aangegaan. Als dit voor het huwelijk gebeurt dan hoeft de notaris de akte slechts in te laten schrijven in het openbaar huwelijksgoederenregister van de rechtbank (art. 1:116 lid 1 BW). Indien partijen echter tijdens hun huwelijk huwelijkse voorwaarden maken of deze willen

⁹⁵ *Kamerstukken II* 2008/09, 31 714, nr. 3, p. 4.

wijzigen dan is daarvoor goedkeuring van de rechtbank nodig. Dit verzoekschrift kan zonder tussenkomst van een advocaat ingediend worden.

De afdeling personen- en familierecht heeft aangegeven dat zij regelmatig dossiers in behandeling heeft betreffende het maken of wijzigen van huwelijkse voorwaarden tijdens huwelijk. Het verzoekschrift wordt door de afdeling opgesteld en ingediend, maar wel ondertekend door Von Seydlitz.

Art. 278 Rv is een bepaling die geldt voor alle verzoekschriften. Voor scheidingen op gezamenlijk verzoek is daarbij nog art. 815 Rv van toepassing, maar daarin staan geen vereisten vermeld over de inhoud van het verzoekschrift die niet gelden bij huwelijkse voorwaarden. Dit geldt dus ook voor scheidingen ook al geldt daarbij nog een extra bepaling. Ten aanzien van de inhoud en de wijze van indiening van het verzoekschrift gelden dezelfde vereisten als bij een scheiding. De kennis en ervaring van de afdeling personen- en familierecht met betrekking tot deze verzoekschriften kan haar dus van nut zijn bij de verzoekschriftprocedure betreffende scheidingszaken die zij na inwerkingtreding van het wetsvoorstel zal mogen gaan behandelen.

6.3 Medewerkers

De beoogde nieuwe bevoegdheden gelden voor notarissen en waarnemingsbevoegde kandidaat-notarissen (zie paragraaf 3.3). Zoals vermeld telt het kantoor een notaris, te weten de heer Von Seydlitz Kurzbach. Hij is gespecialiseerd in ondernemingsrecht, maar voert ook besprekingen op het terrein van familierecht en onroerend goed.

Daarnaast zijn er drie waarnemingsbevoegde kandidaat-notarissen werkzaam bij het kantoor. Daarvan is er een tevens fiscalist en een is er tevens estate-planner. Deze twee kandidaat-notarissen zijn beiden werkzaam op de afdeling familierecht. De derde kandidaat-notaris is gespecialiseerd in ondernemingsrecht en is tevens auditor.

Zowel Von Seydlitz als de kandidaat-notarissen staan positief tegenover het wetsvoorstel. Zij zien het allemaal als een kans voor het kantoor en achten het kantoor ook geschikt om deze dienst aan cliënten aan te bieden. Over het vereiste dat partijen geen minderjarige kinderen mogen hebben, lopen de meningen echter wel uiteen.

Geschiede kandidaat

Zowel Von Seydlitz als de kandidaat-notarissen hebben aangegeven dat de kandidaat-notaris die tevens estate-planner is de scheidingszaken zal gaan behandelen als het wetsvoorstel wordt aangenomen. Zij is daar op basis van haar ervaring en kennis ook het meest voor geschikt. Deze kandidaat-notaris werkt pas sinds 1 april 2011 bij het kantoor, maar zij heeft naar eigen zeggen al wel jarenlange ervaring in het notariaat en is lid van de Vereniging van Estate Planners in het Notariaat (EPN).

Een estate planningsadvies bevat onder meer een combinatie van een goed testament, het opheffen dan wel wijzigen van huwelijkse voorwaarden en het afstemmen van polissen van levensverzekering. Daarbij wordt ook al nagedacht over de risico's van een echtscheiding.⁹⁶

Een estate planner loopt dus als het ware vooruit op een eventuele echtscheiding en houdt rekening met de gevolgen die dit met zich mee zal brengen. Haar kennis betreffende deze onderwerpen kan zij dus gebruiken om partijen van een juist juridisch advies te voorzien en hen te begeleiden bij het nemen van weldoordachte beslissingen ten aanzien van de vermogensrechtelijke gevolgen van hun scheiding.

In het gesprek dat met deze kandidaat-notaris heeft plaatsgevonden heeft zij aangegeven deze taak zeker op zich te willen nemen. In haar ogen kunnen opdrachten tot scheiding zeker aangenomen worden. Zij ziet geen bezwaren tegen samenwerking met een mediator en/of een alimentatieberekenaar. Met alimentatierekenen en procesvertegenwoordiging heeft zij geen ervaring, maar dit zou geen belemmering moeten zijn. Voor wat betreft de

⁹⁶ 'Vereniging van Estate Planners in het Notariaat (EPN)', <login.notaris.nl/notarisnet/docs/KNB/Specialistenverenigingen/EPN> (alleen toegankelijk voor leden), 18 mei 2011.

procesvertegenwoordiging geeft zij aan dat het vereiste van een gezamenlijk verzoek impliceert dat partijen het met elkaar eens zijn. Voorafgaand aan de indiening van het verzoekschrift zullen meerdere besprekingen gevoerd worden. Op basis van die gesprekken kan tijdens een mondelinge behandeling goed toegelicht worden welke afspraken gemaakt zijn en hoe partijen hiertoe gekomen zijn.

Opvang

Zoals hierboven vermeld zijn twee kandidaat-notarissen werkzaam op de sectie familierecht. Daarnaast telt deze afdeling nog een medewerkster die ondersteuning biedt. Zij voert de gegevens van de cliënten in, vraagt de GBA-uittreksels op en draagt zorg voor de eenvoudige correspondentie met cliënten en rechtbanken.

Binnen deze sectie is dus voldoende opvang aanwezig om de lange besprekingen op te vangen die gekoppeld zijn aan het begeleiden van een scheiding.

Emoties

Zoals in het voorgaande hoofdstuk is vermeld, heeft het VMSN aangegeven dat een kantoor vooral na moet gaan of zij deze emotionele zaken wel kan en wil afhandelen.⁹⁷ Carla de Witte-Willems heeft eveneens aangegeven dat de besprekingen met veel emoties gepaard kunnen gaan.⁹⁸

De afdeling personen- en familierecht heeft aangegeven dat dit geen problemen zal opleveren. De medewerkers zijn het gewend om besprekingen te voeren die gepaard gaan met emoties. Zo valt daarbij te denken aan verklaringen van erfrecht die opgesteld moeten worden nadat een familielid is overleden en aan boedelscheidingen. Met het omgaan met emoties is dus ook al de nodige ervaring opgedaan.

6.4 Conclusie

Met het oog op de werkzaamheden die gepaard gaan met het gehele scheidingstraject heeft het kantoor al enige ervaring opgedaan. Ten aanzien van het traject vóór de verzoekschriftprocedure is er ervaring opgedaan met de flitsscheiding en de beëindiging van geregistreerde partnerschappen met wederzijds goedvinden. Het kantoor heeft voor al deze scheidingen een overeenkomst opgesteld waarin de gevolgen van de scheiding vastgelegd zijn. De ervaring die is opgedaan met het opstellen van de overeenkomst kan gebruikt worden voor het opstellen van het scheidingsconvenant. Het is echter de vraag of deze ervaring wel voldoende en actueel genoeg is. Van de veertien zaken die het kantoor in behandeling heeft gehad, heeft Von Seydlitz namelijk maar eenmaal de scheiding volledig verzorgd. Voor wat betreft de twee andere zaken die Von Seydlitz heeft behandeld geldt dat partijen eerst een mediator hebben bezocht alwaar zij een vaststellingsovereenkomst op hebben gesteld. De besprekingen hebben dus bij die mediator plaatsgevonden en de bepalingen die de onderwerpen betreffen als vermeld in art. 1:80d lid 1 sub a tot en met d BW zijn rechtstreeks uit deze overeenkomst overgenomen. Alle andere zaken zijn behandeld door oud-medewerkers. Von Seydlitz heeft daarvan wel de akten gepasseerd, maar de vraag is of dat voldoende is om van nut te kunnen zijn voor de beoogde nieuwe bevoegdheden.

Ten aanzien van de verzoekschriftprocedure geldt dat het kantoor al ervaring heeft opgedaan met het opstellen en indienen van verzoekschriften in verband met het maken en wijzigen van huwelijksvoorwaarden staande huwelijk. De vereisten vermeld in art. 278 Rv gelden voor alle verzoekschriften dus deze ervaring kan van nut zijn met het oog op de beoogde nieuwe bevoegdheden.

Het kantoor heeft echter nog geen ervaring met de overige werkzaamheden betreffende de verzoekschriftprocedure. De werkzaamheden betreffende de mondelinge behandeling, de voorlopige voorzieningen, de nevenvoorzieningen en het opmaken van de akte van berusting

⁹⁷ Laan 2011, p. 17.

⁹⁸ Zie bijlage 2.

zijn geheel nieuw voor haar. Zij heeft echter wel ervaring opgedaan die van nut kan zijn voor wat betreft het inschrijven van de beschikking bij de burgerlijke stand. Bij een beëindiging van een geregistreerd partnerschap moet de verklaring op grond van art. 1:80c lid 1 sub c jo. 1:80d lid 3 BW namelijk binnen drie maanden na het sluiten van de overeenkomst de ambtenaar van de burgerlijke stand hebben bereikt.

De feitelijke verdeling van de vermogensrechtelijke gemeenschap van goederen vindt regelmatig op kantoor plaats. Dit betreft dan ook een gebruikelijke notariële dienst en het kantoor is verplicht de werkzaamheden te verrichten. Zij dient daarvoor dus ook op de hoogte te zijn van alle vereisten die met deze werkzaamheden samenhangen.

Het kantoor heeft sinds 1 april jongstleden een nieuwe medewerkster op de afdeling personen- en familierecht. Zij is door het kantoor aangewezen als degene die de nieuwe scheidingszaken zal gaan behandelen als wetsvoorstel 31 714 in werking treedt. Naar eigen zeggen heeft zij geen ervaring met alimentatierekenen en procesvertegenwoordiging. Zij is echter wel aangesloten bij het EPN en heeft daardoor veel kennis over het huwelijksvermogensrecht.

Omdat de afdeling personen- en familierecht twee kandidaat-notarissen telt en een ondersteunende medewerkster, kunnen de werkzaamheden die blijven liggen doordat zij (lange) gesprekken moet gaan voeren voldoende opgevangen worden.

Met de emoties die gepaard gaan met scheidingszaken, verwacht de afdeling geen problemen te krijgen aangezien zij vaak te maken heeft met emotionele kwesties.

7 Conclusies en aanbevelingen

De vraag die centraal is gesteld in dit onderzoeksrapport is:

‘Als wetsvoorstel 31 714 wordt aangenomen en in werking treedt, wat zijn dan de implicaties voor de huidige en mogelijk toekomstige werkzaamheden van Frits von Seydlitz Notariaat op het terrein van scheidingen?’

Door middel van het geven van een aantal conclusies zal antwoord worden gegeven op deze vraag. Naar aanleiding van deze conclusies zullen vervolgens een aantal aanbevelingen worden gedaan.

7.1 Conclusies

Om een goed beeld te krijgen over de beoogde nieuwe bevoegdheden en de daarmee samenhangende werkzaamheden van de notaris is eerst de totstandkoming van wetsvoorstel 31 714 onderzocht. Daaruit is naar voren gekomen dat notarissen sinds 1 januari 1998 op grond van art. 1:80c lid 1 sub c BW bevoegd zijn om geregistreerd partners te laten scheiden. Zij mogen de groep partners van dienst zijn die met wederzijds goedvinden hun geregistreerd partnerschap willen laten eindigen.

Als gevolg van de Wet Openstelling Huwelijk op 1 april 2001 kwam daar een nieuwe doelgroep bij. Gehuwden mochten vanaf die datum hun huwelijk in een geregistreerd partnerschap om laten zetten, waarna ze dit partnerschap via de notaris konden beëindigen op basis van voormeld wetsartikel. De notaris kreeg er dus een doelgroep bij die hij van dienst kon zijn.

Deze zogenoemde ‘flitsscheiding’ was erg populair onder de bevolking, totdat de nadelen van deze vorm van administratieve echtscheiding steeds meer bekendheid kregen.

De flitsscheiding is uiteindelijk op 1 maart 2009 afgeschaft als gevolg van de Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding. In beide Kamers bestond er wel een meerderheid voor de administratieve echtscheiding, maar voorstellen hiervoor zijn uiteindelijk allemaal gesneuveld.

De Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding had echter nog een ander gevolg, namelijk dat het voor partners met minderjarige kinderen niet meer mogelijk was via de notaris een einde te maken aan hun geregistreerd partnerschap. Voor de notaris betekende dit dus een verlies van twee doelgroepen.

Tijdens de behandeling van voormelde wet heeft voormalig Minister van Justitie Hirsch Ballin echter een voorstel gedaan om de echtscheidingsprocedure te vereenvoudigen. Dit voorstel heeft uiteindelijk geleid tot wetsvoorstel 31 714. Met dit wetsvoorstel wordt beoogd het scheidingsproces te vereenvoudigen, waarbij er een rol is weggelegd voor de notaris.

Het wetsvoorstel kan als ‘een goedmakertje’ voor de notarissen worden beschouwd voor het verlies aan clientèle.

Vervolgens is onderzocht wat het wetsvoorstel inhoudt en wat de redenen van de regering zijn geweest om het wetsvoorstel in te dienen. Dit is uiteengezet in hoofdstuk 3.

Wetsvoorstel 31 714 beoogt wijzigingen aan te brengen in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en wijzigt dus alleen het formele scheidingsrecht. Het betreft de artikelen 815, 818 en 821 Rv. De kern van het wetsvoorstel is erin gelegen dat de notaris als procesvertegenwoordiger van beide partijen een gemeenschappelijk verzoek tot scheiding zal kunnen ondertekenen en indienen. De uitbreiding geldt niet als partijen verplicht zijn een ouderschapsplan over te leggen op grond van art. 815 lid 2 Rv.

Daarnaast beoogt het wetsvoorstel het mogelijk te maken dat partijen ter terechtzitting bij notaris kunnen verschijnen en hij ook hun raadsman kan zijn. Het wetsvoorstel beoogt de notaris bovendien bevoegdheden te verlenen ten aanzien van gemeenschappelijke verzoeken tot voorlopige voorzieningen en nevenvoorzieningen.

De gewijzigde artikelen hebben op grond van art. 828 Rv ook betrekking op de ontbinding van een geregistreerd partnerschap.

Voor het wetsvoorstel geldt geen ministerieplicht, omdat het geen traditioneel rechtsgebied is voor notarissen. Aangezien alle advocaten de bevoegdheden hebben die het wetsvoorstel beoogt te verlenen aan notarissen worden zij aan alle notarissen toebedeeld, ongeacht of zij gespecialiseerd zijn in scheidingen. Dit is niet meer dan logisch te noemen. Hier staat namelijk tegenover dat het de eigen verantwoordelijkheid van de notaris is om te bepalen of hij zijn diensten aan gaat bieden aan scheidende paren. Op grond van art. 4 Vbg moet de notaris zich onthouden van werkzaamheden waar hij geen verstand van heeft. Dit is belangrijk met het oog op het waarborgen van de belangen van de scheidende partijen. Als de notaris de werkzaamheden wel uit gaat oefenen en het gaat een keer mis dan zal hij zich moeten verantwoorden voor de tuchtrechter.

Het wetsvoorstel beoogt geen heersend probleem op te lossen. De gedachte achter het wetsvoorstel is dat het niet in alle gevallen nodig is om een advocaat in te schakelen. Het wetsvoorstel is dan ook voornamelijk aan te merken als een tegemoetkoming aan personen die het met elkaar eens zijn over de scheiding en geen minderjarige kinderen hebben waarvoor zij een ouderschapsplan op moeten stellen. Zij zullen vaak al gebruik maken van de diensten van de notaris om het convenant op te laten maken of voor de verkoop of toedeling van de gemeenschappelijke woning aan een van hen. Het heeft in die gevallen onvoldoende toegevoegde waarde een advocaat in te moeten schakelen aangezien hij slechts het verzoekschrift hoeft in te dienen. Behalve deze vereenvoudiging voor een bepaalde groep scheidende partijen heeft Hirsch Ballin nog enkele andere argumenten aangedragen voor het wetsvoorstel. Notarissen hebben namelijk al ervaring opgedaan als procesvertegenwoordiger (art. 549 Rv) en hebben veel kennis vergaard over scheidingen dankzij de flitsscheiding. Bovendien zijn de belangen van de scheidende partijen gewaarborgd, omdat notarissen verplicht zijn ervoor te zorgen dat partijen tot afspraken komen omtrent de gevolgen van de scheiding op basis van informed consent. Ten slotte is een ander voordeel voor de scheidende partijen dat de kosten betreffende de scheiding lager zullen uitvallen als gevolg van de marktwerking in het notariaat alsmede het onnodig maken van het inschakelen van nog een andere rechtshulpverlener.

Hirsch Ballin gaf over het belang van het wetsvoorstel aan dat van alle echtscheidingen de laatste jaren meer dan de helft plaatsvindt op basis van een gemeenschappelijk verzoek. Op basis van cijfers van het CBS zal het echter niet om veel zaken gaan voor de notaris. In 2009 had namelijk bijna 60 procent van de scheidende paren minderjarige kinderen.

De gedachte achter het wetsvoorstel is dat de notaris het gehele scheidingstraject zal kunnen gaan verzorgen. In hoofdstuk 4 is daarom uiteengezet wat dit traject precies inhoudt en welke vereisten daarmee samenhangen. Hieruit is naar voren gekomen dat op het scheidingstraject zowel het materiële- als het formele recht van toepassing is. De notaris dient al deze regels in ogenschouw te nemen bij zijn nieuwe bevoegdheden.

Een scheiding brengt een aantal gevolgen met zich mee waarover partijen het eens moeten worden. Het is hierbij gebruikelijk dat partijen afspraken over deze gevolgen vastleggen in een convenant alvorens een gemeenschappelijk verzoek tot scheiding in te dienen.

De notaris zal (een of) meerdere besprekingen met partijen moeten voeren waarbij hij ze, op basis van de verplichting tot informed consent, volledig dient te informeren over de gevolgen van de scheiding. Het gaat dan vooral om de afwikkeling van het goederenrechtelijke regime, het pensioen en de alimentatie. Verder zal het gebruik van de voormalige gemeenschappelijke woning ter sprake moeten komen. Vervolgens zal de notaris naar aanleiding van deze bespreking(en) een convenant opstellen waarin de gemaakte afspraken vastgelegd worden.

Zodra het convenant is opgesteld en ondertekend, start de procedure bij de rechter. Hiervoor zijn de artikelen in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering van belang. Daarnaast gelden de bepalingen uit het Procesreglement Scheiding van de rechtbanken.

Deze procedure start met het indienen van een gemeenschappelijk verzoekschrift, waarin verzocht zal worden om het convenant in de beschikking op te nemen. De rechter hoeft dan de afspraken slechts nog te bekrachtigen.

De procedure zal in de praktijk geheel schriftelijk verlopen. Het komt namelijk zelden voor dat de rechter een mondelinge behandeling gelast. Ook van voorlopige voorzieningen is zelden sprake. Van een verzoek tot nevenvoorziening(en) is eveneens zelden sprake, omdat afspraken over de betreffende onderwerpen in het convenant opgenomen worden.

Na de uitspraak van de rechter moet de notaris zorg dragen voor tijdige inschrijving van de beschikking in de registers van de burgerlijke stand. Daarbij verdient het aanbeveling om voor beide partijen een akte van berusting op te stellen. Als partijen deze akte ondertekenen hoeft namelijk niet de termijn afgewacht te worden waarin hoger beroep mogelijk is.

Aan de notaris wordt niet de bevoegdheid verleend om hoger beroep dan wel cassatie in te stellen. Hiervoor zal een advocaat ingeschakeld moeten worden. Het is niet duidelijk waarom er niet voor is gekozen om de notaris deze bevoegdheid te verlenen. Uit bestudering van de parlementaire documenten is gebleken dat men dit onderwerp geen enkele keer heeft besproken.

Na de inschrijving van de beschikking zal nog uitvoering gegeven dienen te worden aan de door partijen vastgestelde verdeling van de gezamenlijke baten en lasten. De verdeling en levering van de gemeenschappelijke woning met de daaraan gekoppelde hypothe(e)k(en) en eventuele polissen van levensverzekering en/of gemeenschappelijke aandelen in een onderneming moet op grond van de wet bij de notaris plaatsvinden. Als hiervoor vermeld is deze verdeling vaak de aanleiding voor scheidende partijen om gebruik te gaan maken van de diensten van de notaris.

Bij deskundigen heersen verschillende opvattingen over het wetsvoorstel. Binnen de advocatuur is men van mening dat belangenbehartiging bij uitstek het domein is van de advocaat. De essentiële onafhankelijke en onpartijdige positie van de notaris zou ook niet meer gegarandeerd zijn. Het is niet duidelijk waarom dit het geval zou zijn aangezien notarissen op grond van de wet verplicht zijn om onpartijdig en onafhankelijk te zijn en te blijven. Het is dan ook mogelijk dat de negatieve opvatting binnen de advocatuur te maken heeft met broodnijd. Zij verliezen namelijk hun domeinmonopolie nu de notaris ook procesbevoegdheden zal verkrijgen op het terrein van scheidingen.

Binnen de notariële beroepspraktijk wordt er positief gereageerd op het wetsvoorstel. Het wordt vooral gezien als een mooie kans om te laten zien dat de notaris geschikt is om scheidingsproblemen op te lossen. Het is opvallend dat de KNB als enige iets opmerkt over de ervaring die notarissen hebben opgedaan met de flitsscheiding. Zij geeft aan dat er mede door de flitsscheiding een kring van goed opgeleide en ervaren scheidingsbemiddelaars is ontstaan. Over de beëindiging van een geregistreerd partnerschap heeft geen enkele deskundige iets opgemerkt. Alle overige deskundigen beroepen zich op de kennis en kunde die de notaris heeft. De notaris wordt door hen namelijk gezien als de belangenbehartiger bij uitstek. Hij is bovendien juridisch net zo goed onderlegd als de advocaat. Tevens biedt het tuchtrecht van beide beroepsgroepen dezelfde tuchtrechtelijke waarborgen. In de uitoefening van zijn werkzaamheden moet de notaris zich bovendien houden aan de zorgplicht en de Belehrungspflicht. Deze plichten zorgen ervoor dat de belangen van de scheidende partijen goed gewaarborgd zijn.

Er wordt wel op gewezen dat een scheiding een emotionele kwestie is. Notarissen zouden er goed aan doen om na te gaan of ze dergelijke zaken wel kunnen en willen afhandelen. Over de bevoegdheden ten aanzien van de voorlopige voorzieningen en nevenvoorzieningen wordt opgemerkt dat van deze bevoegdheden niet tot nauwelijks gebruik zal (hoeven te) worden gemaakt. Deze nieuwe bevoegdheden zullen voor de notaris dus (vrijwel) geen nieuwe werkzaamheden opleveren.

Het feit dat de notaris geen bevoegdheid krijgt om hoger beroep in te stellen is geen doorslaggevend bezwaar tegen het wetsvoorstel. Hieraan zal namelijk in hoogst uitzonderlijke gevallen behoefte bestaan.

Het wordt als logisch ervaren dat alle notarissen de bevoegdheden zullen verkrijgen. Er wordt echter wel aangegeven dat het gewenst is dat de notarissen die gebruik willen gaan maken van de nieuwe bevoegdheden een opleiding zullen gaan volgen. Dit met het oog op de juridische kennis betreffende de gevolgen van een scheiding, de gespreksvaardigheden en het omgaan met emoties.

In hoofdstuk 6 is vervolgens uiteengezet welke ervaring Frits von Seydlitz Notariaat heeft opgedaan die van nut zou kunnen zijn met het oog op de werkzaamheden die gepaard gaan met het gehele scheidingstraject. Om dit na te kunnen gaan zijn dossiers geanalyseerd en hebben gesprekken met medewerkers van het kantoor plaatsgevonden.

Voor wat betreft het traject vóór de verzoekschriftprocedure is ervaring opgedaan met de flits scheiding en de beëindiging van geregistreerde partnerschappen met wederzijds goedvinden. Het kantoor heeft voor al deze scheidingen een overeenkomst opgesteld waarin afspraken over de gevolgen van de scheiding zijn vastgelegd. De ervaring die is opgedaan met het opstellen van deze overeenkomsten kan gebruikt worden voor het opstellen van het scheidingsconvenant. Het is echter de vraag of deze ervaring wel voldoende en actueel genoeg is. Van de veertien zaken die het kantoor in behandeling heeft gehad, heeft Von Seydlitz namelijk maar eenmaal de scheiding volledig verzorgd. Voor wat betreft de twee andere zaken die Von Seydlitz heeft behandeld, geldt dat partijen eerst langs een mediator zijn gegaan alwaar zij een vaststellingsovereenkomst op hebben gesteld. De besprekingen hebben dus bij die mediator plaatsgevonden en de bepalingen die de onderwerpen betreffen als vermeld in art. 1:80d lid 1 sub a tot en met d BW zijn rechtstreeks uit deze overeenkomst overgenomen.

Het kantoor heeft ervaring opgedaan met de verzoekschriftprocedure in verband met het opstellen en indienen van verzoekschriften tot het maken en wijzigen van huwelijkse voorwaarden staande huwelijk. De vereisten vermeld in art. 278 Rv gelden voor alle verzoekschriften dus deze ervaring kan van nut zijn met het oog op de beoogde nieuwe bevoegdheden.

Het kantoor heeft echter nog geen ervaring met de overige werkzaamheden betreffende de verzoekschriftprocedure. De werkzaamheden betreffende de mondelinge behandeling, de voorlopige voorzieningen, de nevenvoorzieningen en het opmaken van de akte van berusting zijn geheel nieuw voor haar. Zij heeft echter wel ervaring opgedaan die van nut kan zijn voor wat betreft het inschrijven van de beschikking bij de burgerlijke stand. Bij een beëindiging van een geregistreerd partnerschap moet de verklaring op grond van art. 1:80c lid 1 sub c jo. 1:80d lid 3 BW namelijk binnen drie maanden na het sluiten van de overeenkomst de ambtenaar van de burgerlijke stand hebben bereikt.

De feitelijke verdeling van de vermogensrechtelijke gemeenschap is een gebruikelijke notariële dienst en behoort dus al tot de gebruikelijke werkzaamheden van het kantoor.

De kandidaat-notaris die de beoogde nieuwe scheidingszaken zal gaan behandelen, heeft naar eigen zeggen geen ervaring met alimentatierekenen en procesvertegenwoordiging. Zij is echter wel aangesloten bij het EPN en heeft daardoor veel kennis over het huwelijksvermogensrecht. Met de emoties die gepaard gaan, verwacht zij geen problemen te krijgen aangezien zij vaak te maken heeft met emotionele kwesties.

Het kantoor zal er dus nieuwe werkzaamheden bij gaan krijgen als ze besluit om gebruik te gaan maken van de nieuwe bevoegdheden. Er zullen allereerst besprekingen gevoerd moeten worden alvorens een convenant op te kunnen stellen. Zodra dit convenant is ondertekend, kan het verzoekschrift worden opgesteld waarbij de benodigde bescheiden en afschriften verzameld moeten worden. Dit verzoekschrift zal bij de rechter worden ingediend waarna de procedure bij de rechtbank afgewikkeld wordt. Dit betreft het doorzenden van post, maar eventueel ook het verschijnen ter terechtzitting en het woord voeren namens partijen. Dit zal echter in de praktijk zelden voorkomen. Tevens kan het nodig zijn dat een gemeenschappelijk verzoekschrift tot voorlopige voorzieningen of nevenvoorzieningen wordt

opgesteld. Voor de verkrijging van deze voorlopige voorzieningen kan het eveneens nodig zijn dat de (kandidaat-)notaris namens partijen verschijnt of hun raadsman is. Van voorlopige- en nevenvoorzieningen zal echter in de praktijk zelden sprake zijn. Zodra de beschikking is afgegeven, verdient het aanbeveling om twee akten van berusting op te stellen en die samen met een afschrift van de beschikking naar partijen te verzenden. Zodra deze akten van berusting retour zijn ontvangen, dient de notaris zorg te dragen voor de inschrijving van de scheidingsbeschikking bij de gemeente.

Ten slotte kan op basis van het voorgaande worden gesteld dat het wetsvoorstel geen rigoureuze wijzigingen met zich mee zal brengen in het takenpakket van notarissen en dus ook niet voor Frits von Seydlitz Notariaat. Het kan voornamelijk beschouwd worden als een kans voor het notariaat om meer opdrachten en dus meer inkomsten te genereren. Daarnaast is het voor scheidende partijen prettig om slechts de notaris te hoeven bezoeken zonder dat daarbij nog de hulp van een advocaat hoeft te worden ingeschakeld. Het zal echter waarschijnlijk niet om veel nieuwe zaken gaan, omdat de laatste jaren meer dan de helft van de scheidende partijen minderjarige kinderen heeft.

7.2 Aanbevelingen

Op basis van voorgaande conclusies kunnen de volgende aanbevelingen worden gedaan. Daarbij kan als eerste opgemerkt worden dat het kantoor de ontwikkelingen in de gaten dient te houden. Nagegaan moet worden of het wetsvoorstel wordt aangenomen en per wanneer het vervolgens in werking zal treden.

Allereerst is het aan te bevelen om intern na te gaan of de notaris en/of een of meerdere kandidaat-notarissen voldoende juridische kennis heeft/hebben over de onderwerpen die besproken moeten worden alvorens een convenant op te kunnen stellen. Als er ondanks een gebrek aan kennis toch gebruik zal worden gemaakt van de nieuwe bevoegdheden dan is de kans groot dat het een keer mis zal gaan. Dit is op twee fronten nadelig te noemen. Aan de ene kant vanwege het feit dat de belangen van de scheidende partijen niet gewaarborgd zijn. Aan de andere kant vanwege het feit dat de betreffende (kandidaat-)notaris zich voor de tuchtrechter zal moeten verantwoorden. Indien de juridische kennis onvoldoende blijkt te zijn, verdient het daarom aanbeveling dat een of meer medewerkers (alvast) een cursus gaan volgen om de benodigde vakinhoudelijke kennis te verkrijgen. Het gaat dan vooral om cursussen op het gebied van alimentatie en pensioenen. Er kan eventueel ook voor gekozen worden om een alimentatieberekenaar of pensioenadviseur in te schakelen. Het verdient echter aanbeveling om hier zelf voldoende kennis over te vergaren. In dat geval kan namelijk aan partijen een totaalpakket worden aangeboden. Het is niet ondenkbaar dat een dergelijk totaalpakket door scheidende partijen zal worden gewaardeerd, omdat zij dan één aanspreekpunt hebben. Bovendien kan het voor hen een kostenbesparing opleveren als het kantoor het gehele traject verzorgt en er dus geen andere deskundige hoeft te worden ingeschakeld. Voor het kantoor zal het juist extra inkomsten opleveren, omdat zij deze werkzaamheden niet hoeft uit te besteden en er dus kosten voor in rekening kan brengen.

Het verdient tevens aanbeveling om na te gaan of de notaris en/of een of meerdere kandidaat-notarissen een emotionele zaak als een scheiding af wil(len) handelen. Als dit niet het geval is, verdient het aanbeveling om samen te gaan werken met een mediator. Partijen kunnen dan het bemiddelingstraject bij de mediator doorlopen en vervolgens, als de hevigste emoties achter de rug zijn, de afspraken bij het kantoor in een convenant vastleggen.

Indien er genoeg kennis in huis is en de wil er is om scheidingen te gaan behandelen dan verdient het aanbeveling om gebruik te gaan maken van de beoogde nieuwe bevoegdheden. Het zal namelijk een nieuwe groep cliëntèle en dus ook meer inkomsten opleveren.

Bronnenlijst

Boeken

Antokolskaia 2010

M.V. Antokolskaia, 'Pleidooi voor evaluatie van de flitsscheiding', in: M.V. Antokolskaia & L.M. Coenraad (red.), *Het nieuwe scheidingsrecht. Ouderschapsplan, positie van het kind, regierechter en collaborative divorce*, Den Haag: Bju 2010, p. 51-66.

Van Mourik & Nuytinck 2009

M.J.A. van Mourik & A.J.M. Nuytinck, *Personen- en familierecht, huwelijksvermogensrecht en erfrecht*, Deventer: Kluwer 2009.

Salomons 2010

F.R. Salomons, 'De rol van de notaris in echtscheidingsprocedures', in: M.V. Antokolskaia & L.M. Coenraad (red.), *Het nieuwe scheidingsrecht. Ouderschapsplan, positie van het kind, regierechter en collaborative divorce*, Den Haag: Bju 2010, p. 67-80.

Vaktijdschriften

Antokolskaia 2009

M.V. Antokolskaia, 'De administratieve echtscheiding: Symbolische betekenis versus 'praktische bezwaren'', *WPNR* 2009-6806, p. 591-597.

Hillen-Muns & Lhoëst 2009

M.I.W.E. Hillen-Muns en B.F.P. Lhoëst, 'De echtscheidingsnotaris', *JBN* 2009-46, p. 15-17.

Laan 2011

G. Laan, 'Wetsvoorstel aangenomen door Tweede Kamer: De One-stop-shop- echtscheidingsnotaris', *Notariaat Magazine* 2011-4, p. 16-17.

Nuytinck 2008

A.J.M. Nuytinck, 'Daar is hij dan: de echtscheidingsnotaris!', *WPNR* 2008-6775, p. 863-865.

Schaafma-Beversluis 2009

E.L. Schaafsma-Beversluis, 'Het verlenen van (beperkte) procesbevoegdheid aan de notaris in verband met gemeenschappelijke verzoeken tot echtscheiding en tot ontbinding van een geregistreerd partnerschap', *WPNR* 2009-6800, p. 461-465.

Schonewille 2009

F. Schonewille, 'Pleidooi voor een weloverwogen positie voor de echtscheidingsnotaris en – op de valreep – voor een administratieve echtscheiding', *WPNR* 2009-6806, p. 598-605.

Elektronische bronnen

Artikelen

L.H.M. Zonnenberg, 'Flitsscheiding: storm in een glas water', <www.banning.nl/2283/home-nl/publicaties/archief/flitsscheiding-storm-in-een-glas-water.html>, 29 december 2010.

Websites

'Alimentatie (29): Stopt het altijd als kind 21 jaar wordt?'
<www.jurofoon.nl/nieuws/weblog.asp?id=3802>, 11 april 2011.

Centraal Bureau voor de Statistiek, 'Echtscheidingsprocedures',
<statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=37192&D1=0,16-32&D2=a&HD=080618-1058&HDR=G1&STB=T>, 16 maart 2011.

Eerste Kamer der Staten-Generaal, 'Introductie echtscheidingsnotaris',
<www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/31714_introductie>, 26 mei 2011.

'Familierecht Advocaten (vFAS): Wetsvoorstel verstoort goede Nederlandse scheidingsbegeleiding', <rechtennieuws.nl/32409/familierecht-advocaten-vfas-wetsvoorstel-verstoort-goede-nederlandse-scheidingsbegeleiding.html>, 25 april 2011.

'Hoe moet ik een echtscheiding aanvragen?',
<www.judex.nl/rechtsgebied/familie_&_echtscheiding/echtscheiding/artikelen/681/hoe-moet-ik-een-echtscheiding-aanvragen_.htm>, 20 april 2011.

Ministerie van Justitie, 'Mededeling van scheiding in verband met verdeling van ouderdomspensioen', <www.rechtspraak.nl/Naar-de-rechter/Formulieren/Documents/Ouderdomspensioen.pdf>, 1 mei 2011.

Rijksoverheid, 'Hoe vraag ik een echtscheiding aan?', <www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/vragen-en-antwoorden/hoe-vraag-ik-een-echtscheiding-aan.html>, 15 april 2011.

'Vereniging van Estate Planners in het Notariaat (EPN)', <login.notaris.nl/notarisnet/docs/KNB/Specialistenverenigingen/EPN> (alleen toegankelijk voor leden), 18 mei 2011.

Bijlage 1: Interview met mevrouw mr. Madeleine Hillen-Muns

Madeleine Hillen-Muns werkt voor het Notarieel Juridisch Bureau van de KNB. Zij heeft zich voor deze organisatie verdiept in wetsvoorstel 31 714. Het interview vond plaats op 13 mei 2011.

Is de KNB voornemens om de beoogde bevoegdheden te beperken tot bepaalde (gespecialiseerde) notariskantoren?

Nee, daar is geen grondslag voor. Daar zou dan eerst een verordening voor moeten zijn, een wettelijke grondslag. De KNB zal wel aan haar leden meegeven dat ze op grond van artikel 4 van de Verordening beroeps- en gedragsregels geen werkzaamheden uit mogen voeren waar ze geen verstand van hebben. Kantoren moeten voldoende juridische inhoudelijke kennis hebben omtrent de aspecten die spelen bij een scheiding. Zo is een nieuw aspect voor notarissen alimentatie, dit is namelijk geen notarieel rechtsgebied. Er kan echter wel een cursus voor gevolgd worden en vervolgens een rekenprogramma voor worden aangeschaft. Er kan echter ook voor gekozen worden om het alimentatierekenen uit te besteden.

Is de KNB voornemens om modellen op te stellen? Daarbij valt te denken aan een stappenplan of een model voor het verzoekschrift.

Nee. Voor huwelijkse voorwaarden is er wel een model opgesteld voor het verzoekschrift, maar dit was in samenwerking met de rechtbanken. De wens bestond om een eenvormig verzoekschrift op te stellen. Ten aanzien van de nieuwe bevoegdheid van de notarissen kunnen de modellen voor de rechtspraktijk gebruikt worden. De reden dat de KNB geen modellen op zal stellen is er in gelegen dat het geld kost. Dat is er op het moment niet. De insteek van de KNB is ook dat er alleen modellen worden opgesteld voor traditionele rechtsgebieden binnen het notariaat. Daarbij geldt dat er sprake moet zijn van een ministerieplicht en die ontbreekt bij het onderhavige wetsvoorstel. De ministerieplicht is de tegenzijde van het domeinmonopolie. Bij ministerieplicht moet de opdracht aangenomen en kan die dus niet geweigerd worden wegens gebrek aan kennis.

Ik ben zelf werkzaam bij een notariskantoor dat aangemerkt kan worden als een 'eenpitter'. Wij hebben dus 1 notaris, maar daarnaast wel 3 kandidaat-notarissen waarvan 1 fiscalist en 1 lid van het EPN. Wij zijn niet aangesloten bij het VMSN. Hoe staat de KNB tegenover een dergelijk kantoor met het oog op de beoogde nieuwe bevoegdheden? Achten de KNB het verantwoord dat een dergelijk kantoor gebruik gaat maken van de beoogde nieuwe bevoegdheden? Zo nee, waarom niet?

Daarbij kan weer verwezen worden naar artikel 4 van de Verordening. Lidmaatschap van het VMSN is een manier om aan te tonen dat een kantoor voldoende kennis in huis heeft. Lidmaatschap van het EPN houdt in dat van veel zaken verstand is aangezien dat ook te maken heeft met huwelijksvermogensrecht. Er zijn echter een aantal zaken waar aan gedacht moet worden bij een scheiding. Te denken valt daarbij aan alimentatie, pensioen, lijfrente, levensverzekering, afwikkelen van opengevallen nalatenschappen. Afwikkeling van huwelijkse voorwaarden is er daar ook een van. Er moet echter ook aan Pensioenverevening gedacht worden waarbij er binnen twee jaar een formulier ingestuurd moet worden naar de pensioenbeheerder. Er kan commercieel gedacht worden. Lidmaatschap van het VMSN kan vermeld worden op het briefpapier of de website. Een kantoor kan zelf echter creatieve manieren verzinnen om aan het publiek aan te tonen dat ze voldoende kennis in huis heeft. Een cursus waar aan gedacht kan worden is PAO-cursus Huwelijksvermogensrecht aan de Radboud Universiteit in Nijmegen.

Als er gebruik wordt gemaakt van de nieuwe bevoegdheden en het gaat een keer mis dan zal dit bij de tuchtrechter belanden. De tuchtrechter zal dan aangeven dat de betreffende notaris het niet had moeten doen. Dan krijg je dus achteraf een probleem waar je aan uit moet zien te komen.

Zover ik uit het wetsvoorstel op kan maken, is het niet verplicht om een echtscheidingsconvenant op te maken alvorens het verzoekschrift in te dienen. Hoe staat de KNB daar tegenover?

Het is geen vereiste inderdaad. De reden waarom een convenant wordt opgesteld is dat het opgenomen kan worden in de beschikking om zo aan een executoriale titel te geraken. Voor de notaris is daar echter al een andere manier voor.

Als eerst het verzoek wordt ingediend en daarna het convenant pas wordt opgesteld dan kunnen er problemen ontstaan waardoor alsnog een advocaat ingeschakeld moet worden. Ten aanzien van het wetsvoorstel is het voldoende als er alleen overeenstemming is bereikt over de echtscheiding zelf. De rechter zal dan de echtscheiding uitspreken waarna de andere zaken nog geregeld moeten worden. Dit is niet handig dus het is beter om eerst het convenant op te stellen alvorens het verzoekschrift in te dienen.

Wanneer zal er sprake zijn van voorlopige- en/of nevenvoorzieningen?

Van een gemeenschappelijk verzoek tot een voorlopige voorziening zal sprake kunnen zijn als een van cliënten een huurwoning nodig heeft voor de loop van de procedure. Door middel van de voorlopige voorziening zal hij aan een urgentiebewijs kunnen geraken. Een voorlopige voorziening zal alleen verzocht worden als daar een goede reden voor is. Het kost namelijk extra geld.

Er kunnen overigens ook twee convenanten opgesteld worden. Een voor de voorlopige voorzieningen en een voor de afwikkeling van de scheiding.

Nevenvoorzieningen zullen vooral in het convenant opgenomen worden in plaats van de rechter vragen daarover te beslissen.

Is er onderzoek gedaan naar de werkzaamheden van advocaten in het kader van de echtscheidingsprocedure, zodat duidelijk is wat er straks van notarissen wordt verwacht?

Nee, dit wetsvoorstel is een goedmakertje voor de afschaffing van de flitsscheiding. Dan zou het raar overkomen als we ineens gaan vragen wat we moeten doen.

Voor modellen en werkwijzen kan verwezen worden naar de klappermodellen van de rechtspraak.

Op grond van art. 1.1 Procesreglement Scheiding dienen advocaten hun stukken in via het elektronisch familiejournaal. Worden (of zijn) notarissen daar ook op aangesloten?

Ik ben daar niet van op de hoogte. Als het wetsvoorstel wordt aangenomen dan zullen wij daar zeker onderzoek naar gaan doen.

Hebben notarissen al ervaring met een akte van berusting?

Ja, in het ondernemingsrecht is er sprake van een akte van non-verzet. Een akte van berusting is echter niet nodig bij een scheidingsprocedure. De termijn totdat de beschikking ingeschreven kan worden, duurt dan gewoon wat langer.

Biilage 2: Interview met mevrouw mr. Carla de Witte-Willemse

Carla de Witte-Willemse is kandidaat-notaris en echtscheidingsspecialiste bij E & L Notarissen in Etten-Leur. Het interview heeft plaatsgevonden op 16 mei 2011.

Mogen partijen zelf ook een convenant opstellen?

Partijen mogen zelf wel een convenant opstellen, maar de vraag is of een notaris zo'n convenant wel in zal dienen bij de rechtbank. De vraag is dan namelijk of partijen elkaar wel goed geïnformeerd hebben. De notaris moet weten hoe partijen de onderdelen in de overeenkomst hebben afgesproken.

Indien partijen zelf het convenant opgesteld hebben dan zal de notaris door middel van gesprekken alles nog eens doornemen om er zo achter te komen of er bijvoorbeeld niet door dwang tot stand is gekomen.

Wat zijn de werkzaamheden van de notaris bij een (echt)scheiding als het wetsvoorstel in werking treedt?

Er vinden gesprekken plaats omtrent de onderwerpen die in het convenant vastgelegd zullen worden. Het gaat daarbij om pensioenen, alimentatie, inboedel, polissen, etc. Alle baten en lasten dus. Het is wel van belang om een opleiding te volgen om deze gesprekken in goede banen te leiden.

Vervolgens wordt het convenant opgesteld en ondertekend. De rechter controleert het convenant niet. Hij neemt het enkel op in de beschikking. De rechter gaat enkel in op de onderwerpen als partijen daarom verzoeken. Dat zal het geval zijn als het gaat om nevenvoorzieningen of voorlopige voorzieningen. In principe verzoeken partijen alleen maar de scheiding. Dat is het enige waar de rechter een uitspraak over hoeft te doen. Voorlopige voorzieningen en nevenvoorzieningen zullen niet (zo snel) voorkomen. Nevenvoorzieningen worden in het convenant vastgelegd en gemeenschappelijk verzochte voorlopige voorzieningen zullen niet van toepassing zijn bij de zaken die de notaris zal gaan behandelen. De bevoegdheid om als raadsman op te mogen treden klinkt leuk, maar daar zal in de praktijk geen sprake van zijn. Bij een advocaat wordt er ook geen mondelinge behandeling gehouden als er een gemeenschappelijk verzoek wordt ingediend.

Het enige wat de rechter hoeft te bepalen is dus de scheiding zelf, er hoeft dus geen convenant opgesteld te worden?

Nee, er kan inderdaad ook een verzoekschrift ingediend worden zonder convenant. De rechter zal dan de scheiding uitspreken waarna partijen hun baten en lasten nog moeten verdelen. Dat zijn echter geen zaken die bij de notaris terecht zullen komen. Het geeft er blijk van dat partijen het niet met elkaar eens zijn en de verdeling na de scheiding nog uit moeten gaan vechten. Deze zaken zullen via de advocaat verlopen.

Hoe zal de procedure eruit gaan zien?

Het zal een schriftelijke procedure zijn, net zoals bij verzoekschriften voor het maken of wijzigen van huwelijkse voorwaarden tijdens het huwelijk.

Advocaten stellen ook een akte van berusting op anders kunnen ze de beschikking niet inschrijven bij de gemeente. De akte van berusting wordt naar de rechtbank verstuurd. Zij zetten daar een verklaring op dat er geen hoger beroep meer mogelijk is en retourneren deze aan de advocaat/notaris die hem vervolgens naar de gemeente stuurt ter inschrijving.

Hoe sta je zelf tegenover het wetsvoorstel?

Dit wetsvoorstel zal het notariaat een dienst bewijzen. Zo kunnen wij laten zien dat wij prima in staat zijn om scheidingen te verzorgen.

Het is wel belangrijk dat kantoren die ervoor kiezen om gebruik te gaan maken van de nieuwe bevoegdheden een opleiding volgen. Over de onderwerpen die ter sprake moeten komen bij de gesprekken wordt niet veel behandeld tijdens de beroepsopleiding.

Mediation komt daarbij ook niet aan bod. Je moet het dus zelf heel leuk vinden om te doen. Er komen namelijk wel veel emoties kijken bij een scheiding, ook al zijn partijen het met elkaar eens.

Je moet dus wel thuis zijn in het werk dat je moet gaan doen door middel van een opleiding. Dan krijg je ook les in gespreksvaardigheden. Je hebt niet voor niets ook het VMSN binnen het notariaat. Ik vind het echter wel goed dat er geen beperking geldt en dat alle notarissen de bevoegdheden zullen verkrijgen. Bij advocaten zijn deze ook niet alleen toebedeeld aan de leden van de vFas.

Bijlage 3: Interview met mevrouw mr. Anouk Wakker

Anouk Wakker is advocate bij Banning advocaten in Den Bosch en houdt zich daar onder andere bezig met echtscheidingen. Het interview heeft plaatsgevonden op 19 mei 2011.

In welke gevallen is er sprake van een gemeenschappelijk verzoek tot (echt)scheiding zonder minderjarige kinderen?

Dit komt met name voor naar aanleiding van mediation. Er zijn namelijk al snel tegenstrijdige belangen. Het kan ook voorkomen dat partijen het over alle gevolgen van de scheiding al samen eens zijn. Daarnaast kan het zo zijn dat partijen samen naar de advocaat komen en door middel van een gesprek aangeven dat ze alle 'problemen' samen willen oplossen. Ze willen dan niet direct voor mediation kiezen. Dit kan spelen als er bijvoorbeeld geen afspraken gemaakt hoeven te worden over alimentatie en er geen gemeenschappelijke woning is.

Hierna zal er een convenant opgesteld worden waarin de afspraken worden vastgelegd. Eventueel dus naar aanleiding van de mediationovereenkomst.

Daarnaast kan aan de rechter gevraagd worden om een regeling expliciet op te nemen in de beschikking. Bijvoorbeeld wanneer het gaat om overbedeling. Dit wordt dan gedaan om executieproblemen te voorkomen. Dat is dan puur zekerheidshalve.

Dit betreft een nevenvoorziening, maar zo wordt het niet aangemerkt. Er wordt dan aan de rechter verzocht om de echtscheiding uit te spreken en daarnaast om bijvoorbeeld de alimentatie vast te stellen.

Heeft art. 815 lid 4 Rv te maken met een gemeenschappelijk verzoek zonder minderjarige kinderen?

Nee, dit slaat puur op het ouderschapsplan. Het geeft niet aan dat er een convenant opgesteld zou moeten worden.

Is het verplicht om een convenant op te stellen?

Nee, eventueel kan er ook alleen een verzoekschrift worden ingediend. Daarin wordt de echtscheiding verzocht, dat moet. Een convenant hoeft niet aangehecht te worden.

Nevenvoorzieningen worden gevraagd als het gaat om voorzieningen waarvoor een executorial titel gewenst wordt. Vaak wordt er voor gekozen om een convenant op te stellen, omdat je dan gelijk alle afspraken vastgelegd hebt.

Een reden om ervoor te kiezen om geen convenant op te stellen en aan te hechten, is dat iemand niet wil dat de bepalingen uit het convenant bekend worden aan derden. Vaak wordt er aan een convenant ook een verdelings- en verrekeningsstaat toegevoegd en dan zou bij derden terecht kunnen komen wat iemand bijvoorbeeld verdient of aan spaargeld heeft.

Wij vinden het belangrijk om een considerans op te nemen in het convenant. Daarin wordt aangegeven waarom ergens voor is gekozen. De uitleg is niet verplicht, maar wel relevant om later uit te kunnen leggen wat de bedoeling van partijen is geweest.

Een voorbeeld daarvan is dat wordt aangegeven wat onder 'inkomen' wordt verstaan bij de verrekening van huwelijkse voorwaarden. Als er problemen ontstaan nadat de scheiding is uitgesproken dan is de bedoeling van partijen belangrijk. Op grond van art. 1:401 BW is het bijvoorbeeld mogelijk om de alimentatie te wijzigen. Het is alleen mogelijk om dit goed te beoordelen als je weet wat de inkomsten zijn en wat het vermogen is.

Het gaat niet zozeer om uitvoeringsproblemen, maar om de afspraken verifieerbaar te maken. Zo kan er bijvoorbeeld afgesproken worden dat er door de vrouw wordt afgezien van alimentatie. Dit kan afgesproken worden in samenhang met een compensatie in de verdeling. Als de vrouw na de scheiding een ongeluk krijgt en ineens de afspraak over de alimentatie wil wijzigen dan kan meewegen dat ze is gecompenseerd bij de verdeling.

Beoordeelt de rechter het convenant inhoudelijk?

De rechter beoordeelt het convenant wel, maar doet er in de praktijk eigenlijk nooit iets mee. Hij kan bijvoorbeeld kijken of een afspraak niet juist is op grond van de wet. Hij kan partijen dan terugfluiten als een afspraak niet op de wet is gegrond. In de praktijk gaat hij de afspraken niet helemaal uitpluizen.

Als een bepaalde afspraak niet akkoord wordt bevonden dan wordt enkel dat onderdeel afgewezen. Voor het overige wordt het verzoek gewoon behandeld. Ik heb dit overigens in de praktijk nooit meegemaakt.

Dit alles geldt ook voor de ontbinding bij een geregistreerd partnerschap. Het komt eigenlijk op hetzelfde neer. Het enige verschil is dat er geen familierechtelijke betrekkingen ontstaan. Als partijen het met elkaar eens zijn over de scheiding dan zullen zij sneller voor de weg van de wederzijdse beëindiging kiezen. Deze procedure is goedkoper (ivm griffierechten) en sneller. Nadeel is dat het geen executoriale titel oplevert.

Wanneer zal er sprake zijn van gemeenschappelijk verzochte voorzieningen in het geval er geen minderjarige kinderen zijn?

Die komen dan eigenlijk nooit voor. Ik heb dat nog nooit meegemaakt in het kader van mediation. Als partijen er samen niet aan uitkomen dan zal er mediation plaatsvinden. Als partijen er dan nog steeds niet samen aan uitkomen dan zal de mediation klappen. Een gemeenschappelijk verzoek is dan ook niet meer mogelijk.

Wat zijn de stappen die gevolgd worden bij een gemeenschappelijk verzoek zonder minderjarige kinderen?

Allereerst vinden er besprekingen plaats. Bij mediation is er maar een advocaat. Dan kan het wel zijn dat ze allebei nog een eigen advocaat op de achtergrond hebben.

Als er geen sprake is van mediation dan gaan partijen samen naar de advocaat. Of ze komen in onderling overleg tot een gemeenschappelijk verzoek.

Soms wordt er pensioenadvies ingewonnen bij een pensioenberekenaar. Daarbij vindt ook overleg plaats met accountants en fiscalisten.

Als mensen samen naar de advocaat komen dan zal het snel klaar zijn. Dan moet de advocaat hen hun positie voorhouden. Hij moet er op letten dat partijen bewust een keuze maken. Hij kan ze ook alimentatieberekeningen voorhouden. Uiteindelijk kiezen partijen zelf wat ze afspreken. Het komt echter niet veel voor dat ze het samen eens zijn. Vaak zijn er tegenstrijdige belangen.

Na de besprekingen wordt er een convenant opgesteld. Soms worden er ook vermogensopstellingen gemaakt. Dat ligt aan de situatie.

Vervolgens moet het verzoekschrift worden opgemaakt en ter beoordeling naar partijen worden verzonden. Als partijen het ermee eens zijn dan wordt het verzoekschrift bij de rechtbank ingediend. De rechter zal dan binnen vier à zes weken beslissen. Een mondelinge behandeling komt in principe nooit voor. Dit zou kunnen gebeuren als er minderjarige kinderen zijn die verhoord willen worden.

De advocaat maakt ook twee akten van berusting op die partijen dienen te ondertekenen.

Deze akte gaat samen met de beschikking naar de burgerlijke stand met het verzoek om de beschikking in te schrijven.

Er moet dan ook nog een formulier naar de pensioenbeheerder worden gestuurd. Als laatste moeten partijen de feitelijke verdeling nog uitvoeren. Voor het huis en/of de aandelen moeten ze naar de notaris. De betalingen moeten ze ook nog verzorgen. Uiteindelijk houdt de procedure vooral in dat er veel gesprekken plaatsvinden.